

Elina Luukkonen

**KANSANEDUSTAJIEN
TÄYSISTUNTOPUHEENVUOROISSA
RAKENTUVA KUVA NUORUUDEN
SIIRTYMIEN EDISTÄMISESTÄ**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Lokakuu 2020

TIIVISTELMÄ

LUUKKONEN, ELINA: Kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa rakentuva kuva nuoruuden siirtymien edistämisestä

Pro gradu -tutkielma, 61 s.

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön tutkinto-ohjelma

Ohjaaja: Suvi Raitakari

Lokakuu 2020

Tämä tutkielma käsittelee eduskunnan täysistunnoissa rakentuvaa kuvaa nuorista ja nuoruuden siirtymien tukemisesta. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia ratkaisuja kansanedustajat puheessaan rakentavat nuoruuden siirtymien edistämiseksi ja millaista käsitystä nuorista he samalla luovat. Tutkielman aineistona toimivat Suomen eduskunnan täysistunnoissa syys-lokakuussa 2019 esitetyt kansanedustajien puheenvuorot.

Tutkielman teoreettisen taustan muodostavat nuoruuden siirtymistä ja niiden muutoksesta käyty tieteellinen keskustelu sekä nuoruuden siirtymiin Suomessa liitetyn problematiikan kuvaus. Tutkimusmetodina tutkielmassa käytän diskurssianalyysia, jonka myötä olen sitoutunut sosiaalisen konstruktionismin mukaiseen käsitykseen tiedosta puheen ja toiminnan kautta tuotettuna.

Diskurssianalyysin keinoin olen paikantanut aineistosta kolme keskeistä ratkaisua edistää nuoruuden siirtymien onnistumista. Olen nimennyt nämä instituutioiden diskurssiksi, tuen ja palveluiden diskurssiksi sekä kontrollin diskurssiksi. Analyysi osoittaa, että kaikkien diskurssien ratkaisuehdotuksissa rakennetaan kuvaa siirtymissään tuettuina ja ohjattuina etenevistä nuorista. Diskurssien välisiä eroja olen havainnut paitsi siirtymien tueksi esitetyissä ratkaisuisissa, myös suhtautumisessa nuorten omaan osallisuuteen siirtymien edistämässä. Nuorten oman toimijuuden ja osallisuuden merkitys vaihtelee myös siirtymän ja nuoren iän mukaan. Analyysi osoittaa, että erilaiset ratkaisut tukea nuoruuden siirtymiä limittyvät toisiinsa kansanedustajien puheenvuoroissa.

Tutkielmani keskeinen johtopäätös on, että kansanedustajien puheissa nuoruuden siirtymät hahmottuvat pitkiksi prosessiksi, joiden onnistumiseen tarvitaan paljon ohjausta ja tukea. Toiseksi havaitsin, että nuorten oma toimijuus nousee siirtymäpuheessa esille lähinnä silloin, kun puhe käsittelee opiskelijoita tai perheenperustamisikäisiksi miellettyjä nuoria tai nuoria aikuisia, sekä tulevaisuuteen suuntautuvassa puheessa, jossa nuorten toivotaan kasvavan toimintakykyisiksi aikuisiksi. Kolmas tutkielmani johtopäätös on, että kansanedustajat kytkevät nuoruuden siirtymien onnistumisen vahvasti Suomen tulevaisuuden näkymään taloudellisesti kantokykyisenä valtiona. Johtopäätökset kutsuvat pohtimaan, olisiko nuoruuden siirtymien edistämiseksi tarpeen kiinnittää enemmän huomiota myös nuorten omiin näkemyksiin, tarpeisiin ja toimijuuteen sekä rakenteisiin, joissa nuoruutta eletään.

Avainsanat: nuoruus, siirtymät, diskurssianalyysi, täysistunnot, nuoret

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

LUUKKONEN ELINA: The Image of the Support of Youth Transitions Constructed in Finnish Parliament's MPs Plenary Session Discussions

Master's Thesis, 61 p.

Tampere University

Social Work

Supervisor: Suvi Raitakari

This Master's thesis analyses the image of youth and the solutions to support youth transitions in Finnish Parliament's MPs plenary session discussions. Using discourse analytic method, I pursue to trace down MPs propositions how to support the youth transitions and the image fabricated of youth proceeding through transitional stages of life in these propositions. The conclusions of this thesis are achieved analyzing Finnish Parliament's plenary session discussions that took part in Autumn 2019.

The theoretical basis of this master's thesis is grounded in academic conversations on youth transitions and the changes these transitions are going through. I also discuss transitions in Finnish context. This thesis is methodologically based on the idea of social construction. This means I am committed to the idea of knowledge as something constructed through speech and action. I approach the research material collected from plenary sessions with discourse analysis as my method.

From the research material gathered from the plenary sessions I located three fundamental solutions to contribute to successful youth transitions. These are the discourse of institutions, the discourse of support and services and the discourse of control. The analysis demonstrates that in all these discourses there is a tendency to construct an image of youth proceeding through the transitions supported and guided. Differences between the discourses can be found in the way young people's own role in the youth transitions is constructed. The importance given to young people's agency ja involvement varies not only between the discourses, but also depending on the transition at stake and the age of young people discussed. The analysis indicates that different solutions to support the youth transitions represented in MPs plenary session discussions are overlapped.

The pivotal conclusion of my thesis is that in the MPs plenary session discussions youth transitions are perceived as a long process that demands strong guidance and support. Secondly, I noticed that in the discussions young people's own agency is mainly associated to students or young adults planning to start a family. Young people's agency is also represented in discussions concerning future, where young people are constructed as future's potential reproductive and healthy adults. The third conclusion of my thesis is that in their discussion's MPs connect the success of youth transitions firmly to the future of Finland as an economically stable state. My thesis calls to reflect, whether it would be beneficial to pay more attention to the views, needs and agency of young people and to the social structures surrounding youth.

Keywords: youth, transitions, discourse analysis, plenary sessions, young people

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	NUORUUS JA SIIRTYMÄT	6
	2.1 Nuoruuden ja aikuisuuden välimaastossa	6
	2.2 Nuoruuden siirtymät elämäkulussa	7
	2.3 Suomalainen nuoruus siirtymien näkökulmasta tarkasteltuna	13
3	METODOLOGIA	20
	3.1 Sosiaalinen konstruktionismi	20
	3.2 Diskurssianalyysi	22
4	TUTKIELMAN TOTEUTUS	24
	4.1 Tutkimuskysymykset	24
	4.2 Täysistunnot analyysin kohteena	24
	4.3 Aineiston keruu ja analyysiprosessi	25
	4.4 Tutkimuseettiset kysymykset	28
5	RATKAISUT NUORUUDEN SIIRTYMIEN HAASTEISIIN	31
	5.1 Siirtymien edistämisen kolme diskurssia	31
	5.2 Instituutioiden diskurssi	31
	5.3 Tuen ja palveluiden diskurssi	39
	5.4 Kontrollin diskurssi	43
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	49
	LÄHTEET	55
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kulloinkin vallalla olevat tavat ohjata nuoria kohti aikuisuutta ja puhua nuorista eivät ole vain sattumaa, vaan niillä on yhteys arvoihin ja poliittiseen päätöksentekoon. Poliittiset päätökset ovat valintoja, jotka rakentuvat pohjimmiltaan ymmärrykselle siitä, mikä on tärkeää. Poliittinen päätöksenteko on myös vallankäyttöä, joka vaikuttaa ihmisten elämään, elinoloihin ja käyttäytymiseen, sekä ohjaa varoja poliitikkojen päättämiin käyttötarkoituksiin, vaikuttaen siten käytössä olevien voimavarojen ja erilaisten etuuksien jakautumiseen (Paloheimo & Wiberg 1997, 140).

Päädyin tutkimaan poliitikkojen täysistuntopuheenvuoroja havahduttuani ymmärrykseen poliittisen päätöksenteon merkityksestä sosiaalityölle. Kiinnitin huomiota siihen, miten nopeasti poliittiset ratkaisut rakentavat työssä ymmärrystämme asioista ja miten poliittisesti päätetty tulee osaksi sosiaalityötä ja muuttuu sen arjeksi. Hyväksymme muutokset ja alamme työskennellä niiden mukaisesti. Myös sosiaalityön ammattikielen voi havaita olevan syvästi vaikuttanutta politiikan ja hallinnon kielestä. Kiinnostuin siitä, miten politiikan kentällä esitetyissä puheenvuoroissa perustellaan ratkaisuja, jotka vaikuttavat usein laajasti kansalaisten elämään ja siitä, millaista kuvaa kansalaisista politiikan kielessä samalla rakennetaan. Pohdin, olisiko päättäjien poliittisen päätöksenteon tueksi esittämiä perusteluita tutkimalla mahdollista tarkastella uusin silmin myös sosiaalityön käytäntöjä ja puhetapoja.

Politiikan kielen on havaittu saaneen voimakkaita uusliberalistisia sävyjä viime vuosikymmeninä. Suomen hallitusten hyvinvointia koskevaa ymmärrystä tutkineet Saarinen ym. (2014) havaitsivat, että hallitusohjelmat ovat 1980-luvulta lähtien enenevässä määrin pitäneet sisällään uusliberalismiin viittaavia sanamuotoja ja tavoitteenasetteluita. Uusliberalistinen suhtautuminen hyvinvointiin on piirtynyt ensin esiin ohjelmiin ilmestyneissä ”asiakkuuden” ja ”palveluiden” kaltaisissa sanoissa ja kytkeytynyt hyvinvointiin vähitellen yhä vahvemmin uusliberalistisen järkeilyn kautta, normalisoiden ajatuksen siitä, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus voivat kulkea rinnakkain markkinalähtöisten tehokkuuden, tuottavuuden ja kilpailukykyisyyden vaatimusten kanssa. Lopputuloksena 2010-luvulle tultaessa oli, että kansalaisten hyvinvointi nousi ohjelmissa esiin ennen kaikkea yhteiskunnan tuottavuuden takaajana, kun se aiemmin oli näyttäytynyt saavutuksena, jonka talouskasvu mahdollisti. (Mt., 614–615.)

Nostan esimerkiksi hallitusohjelmien kirjausten asteittaisen muuttumisen yhä uusliberalistisimmiksi, koska se kuvaa kehitystä, joka ilmenee myös laajemmin yhteiskunnassa.

Vaikka sosiaalityöllä on suomalaisessa yhteiskunnassa oma vakiintunut paikkansa, ei se ole irrallaan yhteiskunnan taloudellisista ja aatteellisista muutoksista. Suomessa tämä on 1990-luvun lamavuosien jälkeen näkynyt sosiaalityössä sekä uusliberalistisen ajattelutavan että New Public Management- henkisen, tehokkuutta ja vaikuttavuutta korostavan johtamistavan voimistumisena. (Jokinen 2016, 136–137.) Tutkielmani kannalta tämä on merkityksellistä, koska ajattelen, että hyväksymällä kritiikittä sosiaalityölle poliittis-hallinnollisesti asetetut tavoitteet ja omaksumalla poliittisesti inspiroitunut kieli sosiaalityön käyttöön, osallistutaan aina jonkinlaisen yhteiskunnan ylläpitämiseen tai muovaamiseen. Tämän tutkielman kannalta mielenkiintoista on myös se, miten sosiaalityössä poliittisesti virittynyt puhetapa muuttuu luontevaksi osaksi arjen työtä. Uusliberalistisen kielenkäytön muuttuminen osaksi sosiaalityötä liittyy osaltaan siihen, kuinka helppoa on omaksua vapauden ja yksilöllisyyden kaltaisia, sinänsä myönteisiä mutta ideologisesti uusliberalistiseen politiikkaan kytkeytyneitä termejä työn keskeisiksi lähtökohdiksi (Kokkonen 2019, 78–79). Sosiaalityön tekemisen kannalta on kuitenkin merkityksellistä, miten puhumme asiakkaista ja miten heidät positioimme (Mönkkönen 2002, 85). Näen ideologisesti vaikuttuneiden puhetapojen ja asiakkaiden positioinnin välisen suhteen keskeisesti sosiaalityön tavoitteisiin ja käytäntöihin vaikuttavaksi tekijäksi.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten kansanedustajat puhuvat nuoruuden siirtymistä. Tarkemmin ilmaistuna tutkin sitä, millaisia ratkaisuja nuoruuden siirtymien edistämiseen kansanedustajat esittävät ja miten nuoret itse näissä ehdotuksissa paikantuvat. Siirtymäpuhetta tarkastellen pyrin myös sanallistamaan sitä, millainen kuva siirtymävaihetta elävistä nuorista siirtymien tueksi ehdotettujen ratkaisujen perusteella rakentuu. Tutkielmani tavoitteena on siis kurkistaa merkityksiin, joita kansanedustajat kielen kautta tuottavat poliittisten ratkaisujen perusteluiksi.

Nuoruuteen ja aikuisuuteen liittyvistä, tulevaisuuteen suuntautuvista muutosvaiheista käytetään usein käsitettä siirtymä. Tämän tutkielman kannalta siirtymän käsite ja nuoruuteen liitetyt siirtymät ovat keskeisiä sen vuoksi, että pyrin siirtymän käsitettä hyödyntäen tarkastelemaan nuoriin ja nuorten elämäntilanteeseen liittyviä käsityksiä ja odotuksia. Wyn ja White (1997) ovat kritisoineet siirtymän käsitettä ja siihen yhdistettyä metaforisuutta, joka sivuttaa heidän mielestään nuorten todelliset kokemukset elämästä nuorena. Erityisesti metaforaan yhdistyvä puhe ”polusta” tai ”reitistä” on heistä harhaanjohtava olettaessaan, että nuoret voivat kirkaasti hahmottaa, mihin suuntaa heidän kannattaa lähteä tavoitteensa saavuttaakseen tai että nuoret ylipäänsä näkevät ympärillään potentiaalisia reittejä, joista valita. (mt., 98–99.) Tiedostaen

siirtymän käsitteeseen liittyvät haasteet olen kuitenkin valinnut käyttää sitä. Lähtökohtanani on, että ulkoa käsin hahmotamme nuoruutta pääosin elämänvaiheena, johon monien muiden konnotaatioiden lisäksi yhdistyy mielikuva itsenäisen elämän aloittavasta, opiskelujen kautta työelämään kiinnittyvästä ja usein myös parisuhteita solmivasta ja perhe-elämän aloittavasta ihmisestä. Uskoen että valtaosa suomalaisista kansanedustajista jakaa edellä esittämäni kuvan keskimääräisestä nuoruudesta pidän perusteltuna käyttää siirtymän käsitettä.

Huomioiden nuoruuden merkityksen ihmisen elämänkulussa, pidän mielekkäänä juuri nuoria käsittelevän puheen ja siitä rakentuvien merkitysten tutkimista Ajattelen, että nuorista käytyä keskustelua on relevanttia tutkia myös nuoruuden potentiaalisten, sosiaalityöhön kiinnittyvien haasteiden moninaisuuden vuoksi. Vaikka en haluaisi lähestyä nuoria ja nuoruutta tutkimusaiheena ongelmalähtöisesti, on kuitenkin tunnustettava, että sosiaalityön asiakkuuteen liittyy usein ongelma tai haaste. Sosiaalityössä nuoret voivat olla asiakkaina siirtymiin liittyvän problematiikan vuoksi tai muusta syystä. Pidän kuitenkin selvänä, että sosiaalityöntekijät ovat pääsääntöisesti omaksuneet käsityksen nuoruudesta aikuisuutta edeltävänä elämänvaiheena, jonka eräänlaisiin tehtäviin kuuluvat itsenäistyminen, opiskelu ja työllistyminen sekä mahdollisesti parisuhdetta ja perhe-elämää koskevat ratkaisut. Riippumatta asiakkuuden syistä, kuljettaa sosiaalityöntekijä nuorten kanssa työskennellessään mukanaan tätä käsitystä. Pidän tärkeänä, että sosiaalityöntekijä tiedostaa työssään sekä nuoruuden siirtymiä koskevat ennakkooajatuksensa että ne tavat ja kielen, joilla nuoruuden siirtymiä sosiaalityössä pyritään ohjaamaan. Tämän tutkielman tarkoituksena on poliittisen siirtymäpuheen purkamisen kautta kutsua tarkastelemaan myös sosiaalityön käsitystä nuorista, siirtymistä ja näiden kielellisestä konstruoitumisesta.

Taustoitin tutkimustani luvussa 2 kuvaamalla nuoruuden käsitteen tieteellistä lähestymistä sekä esittelemällä nuoruuden siirtymiin ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin liittyvää tutkimusta ja suomalaisten nuorten siirtymistä käytyä ajankohtaista keskustelua ja tutkimusta. Työni teoreettisella taustoituksella pyrin luomaan perustan, jota vasten siirtymistä Suomen eduskunnassa käytyä keskustelua on mahdollista tarkastella. Hyödynnän työn teoreettista taustoitusta myös johtopäätöksissä.

Tutkimukseni metodologisina lähtökohtina ovat sosiaalinen konstruktionismi ja teoriaohjaavuus Varsinainen tutkimusmetodini on diskurssianalyysi. Tutkimukseni on toteutettu noudattaen varovaista teoriaohjaavaa tulkintatapaa, jolloin analyysitavassa aiempaa teoriaa ja tietoa käytetään ohjaamaan tulkintojen tekemistä, mutta tulkinnan kohteet nousevat

aineistosta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 96–97.) Toisin sanoen tämä tarkoittaa nuoruuden siirtymien teorian sekä siirtymistä käydyn tieteellisen keskustelun asettamista teoreettiseksi taustaksi, jota vasten analyysi on rakennettu. Sosiaalinen konstruktionismi tutkielman lähtökohtana merkitsee sitä, että ymmärrän ja hyväksyn kielen merkityksen todellisuuden rakentajana, muovaajana ja ylläpitäjänä.

Nuorista ja nuoruudesta puhutaan poliittisesti erilaisissa yhteyksissä ja erilaisissa konteksteissa. Poliittista puhetta ja tekstiä nuorista on myös tutkittu jonkin verran. Harrikari ja Hoikkala (2008) ovat esimerkiksi tutkineet lastensuojelun ja nuorisrikollisuuden hallinnan instituutioihin levinneitä käsitteitä ja diskursseja aineistonaan poliittisia ohjelmia, lainvalmisteludokumentteja ja aikalaiskirjoituksia. He pyrkivät selvittämään, miten käsitteet ja diskurssit näkyvät toimintakäytännöissä ja mitä vaikutusta niillä on. Harrikarin ja Hoikkalan analysoimissa teksteissä käytetty kieli kertoo heidän mukaansa konservatiivisten voimien vahvistumisesta ja laajalle levinneestä turvallisuusajattelusta. Nuorten osalta huomio on kiinnittynyt pahoinvoivaan vähemmistöön ja sen aiheuttamiin huoliin ja riskeihin. Ongelmien korjaamisen keinoina esille nousevat ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja kontrolli. (Mt., 150–155.)

Aaltonen on tutkinut (2014) Suomen eduskunnassa vuonna 2013 käytyä keskustelua aineistonaan kansanedustajien kirjalliset kysymykset, joissa viitattiin nuorisotakuuseen. Kysymysten pohjalta Aaltonen tarkasteli sitä, kuka kysymyksissä on puhuja ja kenen puolesta puhutaan, sekä sitä, millaisia pyrkimyksiä ja millaista poliittista tahtoa kysymykset ilmentävät. Kysymyksissä ja niiden vastauksissa esiin nousseita teemoja olivat esimerkiksi toisen asteen koulutuspaikkojen riittävyys, opiskelun ja työn tekeminen aina sosiaaliturvan varassa elämistä houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi, työllistymisen parempi tuki, nuorten erityisryhmien tarpeiden huomioiminen ja nuorten palveluista huolehtivan viranomaistoiminnan hitaus. Mielenkiintoinen yksityiskohta Aaltosen aineistossa ovat nuorisotakuun tarpeellisuutta kyseenalaistavat puheenvuorot, joissa kiinnitettiin nuorisotakuun piiriin kuuluvien sijaan huomiota 30–40-vuotiaisiin työttömiin, joita pidettiin todellisina väliinputoajina. Aaltosen mukaan puheenvuorojen ristiriita luo kuvaa politiikanteon ja poliittisten painotusten eroista: siinä missä toisille nuorisotyöttömyys näyttäytyy huolestuttavana ongelmana, kyseenalaistavat toiset koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääviin nuoriin kohdistetun huomion ja nostavat sen sijaan esille muiden ikäluokkien edustajien ongelmia. (Mt., 74–76.)

Nuorisotutkimusseura julkaisi vuosina 2015–2016 kirjoitussarjaa ”Nuoruus hallitusohjelmassa”. Julkaisusarja sisältää lyhyehköjä näkökulmakirjoituksia, joissa silloisen Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmaa sekä muita poliittisia tekstejä peilataan nuoruuden näkökulmasta vallitsevaan tutkimustietoon. Laukkanen ym. (2016), jotka käsittelevät näkökulmassaan nuorten paikkoja ja paikattomuutta hallitusohjelmassa, korostavat että hallitusohjelmaa on syytä lukea myös osana julkista mediakeskustelua. Tutkijat paikansivat hallitusohjelmasta nuoria koskien lähinnä asiakkuuteen liittyviä tai suorituskeskeisyyttä korostavia kirjauksia. Nuorten rooli tuen tarvitsijoina nousi ohjelmassa keskeiseksi, kun taas nuorten osallisuuden ja täysivaltaisuuden kokemukset tavoitteina jäivät ohjelman kirjauksista puuttumaan. (Mt., 1–3). Vaikka näkökulmakirjoitukset eivät edusta vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusta, ovat ne mainitsemisen arvoinen ponnistus tuoda esille, miten nuoruutta ja nuoria asemoidaan poliittisen päätöksenteon välineeksi tarkoitettussa tekstissä.

Nuorista ja nuoruudesta käytävää poliittista keskustelua on tutkittu viime vuosina myös useissa pro gradu -tutkielmissa. Esimerkiksi Väisänen (2016) on tutkinut työssään nuoriin uusliberalismin hengessä kohdistuvaa vastuullistamispuhetta, Kuusisto (2016) Helsingin Sanomien nuoria koskevaa syrjäytymiskeskustelua ja Karjalainen (2017) eduskunnan kyselytunneilla nuorisotakuukeskustelun kontekstissa nuoruuden siirtymistä käytyä keskustelua. Vaikka eduskunnan täysistuntokeskusteluja on sosiaalityössä jo aiemmin tutkittu pro gradu -tasolla nuoruuden siirtymien näkökulmasta, pidän oman tutkimukseni aihevalintaa relevanttina eroavan näkökulman vuoksi. Pyrin paikantamaan siirtymiin liittyviä ratkaisuehdotuksia ja niissä rakennettua kuvaa nuoruudesta kytkemättä analyysia ennalta määriteltyyn tulkintakehykseen.

2 NUORUUS JA SIIRTYMÄT

2.1 NUORUUDEN JA AIKUISUUDEN VÄLIMAASTOSSA

Côté kuvaa nuoruutta kahden eri ontologisen lähestymistavan kautta määrittävänä elämänvaiheena: nuoruus tulee toistuvasti sosiaalisesti konstruoiduksi erilaisin aikaan ja paikkaan liittyvin kulttuurisin määrittelyin, mutta on samalla sitä elämänvaiheena elävälle varsin konkreettinen ja seurauksellinen ajanjakso (Côté 2014, 12). Koska nuoruus ja siihen liittyvät kokemukset ovat sidottuja aikaan, vaihtelevat nuoruuden elementit ja ajoitukset esimerkiksi koulutuksen ja työelämään astumisen osalta. Lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvana elämänvaiheena nuoruus on myös perheinstituution näkökulmasta kaksijakoinen, puolittain lapsuuden perheestä riippuvainen ja puolittain itsenäistymiseen tähtäävä vaihe. (Furlong 2012, 3.)

Koska nuoruus on riippuvainen sosiaalisista määrittelyistä, sille on vaikea asettaa selkeää, esimerkiksi fysiologisesti mitattavaa alkua ja loppua (Furlong 2012, 1). Näin ollen myöskään lapsuuden ja nuoruuden tai nuoruuden ja aikuisuuden erottaminen toisistaan ei ole helppoa. Nuoruuden rajoja voi toki koettaa löytää esimerkiksi etsimällä niitä kulttuurisia käytänteitä, joita sovelletaan vain aikuisiin. Voidaan ajatella, että ainakin oikeudellisesti nuori muuttuu aikuiseksi tietyn ikärajan saavutettuaan. Suomessa täysi-ikäisyyden raja on lainsäädännössä nykyisin 18 vuotta, mutta esimerkiksi laissa nuorista rikoksentekeijöistä ja nuorisolaissa huomioidaan erikseen myös nuoret täysi-ikäisyyden rajan molemmin puolin, nuorisolaissa aina 29 ikävuoteen asti (Laki nuorista rikoksentekeijöistä 262/1940, Nuorisolaki 1285/2016). Lainsäädännön kautta ei siis voida yksiselitteisesti määritellä, mihin nuoruus loppuu ja mistä aikuisuus alkaa.

Nuoruutta voi koettaa hahmottaa suhteessa aikuisuuteen kulttuuristen odotusten kautta myös tiukkoja ikärajoja laajemmasta perspektiivistä. Blatterer (2007) kuvaa yhteiskunnan instituutioiden kautta ylläpidettäviä odotuksia ja normeja tavoiksi määritellä aikuisuutta. Odotusten ja normien kautta muodostuvat esimerkiksi käsitykset siitä, mikä on yksilön elämänsä sopiva aika aikuisuuteen kuuluvaksi katsotun käytöksen osoittamiselle. Käytös, jota odotetaan aikuiselta, voi lapsen tai nuoren toteuttamana herättää hämmennystä ja jopa paheksuntaa. Kun siis esimerkiksi nuoreksi katsottu henkilö perustaa perheen ympäristössä, jossa odotus perheen perustamisesta kohdistuu vain jo aikuisuuden saavuttaneiksi kulttuurisesti tulkittuihin henkilöihin, pidetään häntä liian nuorena toimimaan näin ja katsotaan hänen

rikkovan kulttuurisia odotuksia. (Mt., 18–19.) Nuoruus voidaan siis nähdä kulttuurissa odotuksissa ja tavoissa rakentuvaksi elämänvaiheeksi.

Aikuisuutta edeltävänä elämänvaiheena nuoruus voidaan ymmärtää myös aikuisuuteen valmistautumiseksi. Nurmen (1998) mukaan nuoruus voidaan nähdä eräänlaisena tavoitteenasetteluna ja tavoitteisiin suuntaavana toimintana, jonka lopputulokseksi odotetaan aikuisuutta. Näin ajatellen nuori tekee ihmissuhteisiin, elämäntapaan, koulutukseen ja ammattiin liittyviä valintoja odottaen, että ne johdattaisivat häntä kohti aikuisuutta. Valintoihin liittyvien roolien ja positoiden omaksuminen toimii porttina aikuistumiseen. Työelämään siirtyminen, taloudellinen itsenäistyminen, parisuhteeseen solmiminen ja oman perheen perustaminen toimivat näin perustana aikuisuuden muodostamiselle. (Mt., 256–257.) Voidaan toki kysyä, toimivatko valinnat tosiasiallisesti reittinä aikuisuuteen ja millaisia mahdollisuuksia valitsijaa ympäröivät rakenteet luovat niin valinnoille kuin niiden toteuttamisellekin. Nurmen mukaan aikuisuuden tunnusmerkit, eli valintojen ja niihin liittyvän toiminnan kautta hankitut positiot, saavutettiin pitkään yksilöllisestä vaihtelusta huolimatta keskimäärin 20–30-ikävuoden välillä (1998, 257). Vaikuttaa selvältä, että ainakaan kaikilta osin näin ei enää ole.

Nuoruuden ja aikuisuuden ikävaiheita ympäröivä todellisuus on viime vuosikymmeninä muuttunut, mutta ymmärrys aikuisuudesta ja siihen liittyvästä pysyvyydestä on yhä hyvin samankaltaista, kuin aiemmilla sukupolvilla. Normien mukainen aikuisuuden saavuttaminen yhdistetään edelleen toimeentuloon ja perhe-elämään liittyvien, pysyvyyttä korostavia vaatimusten täyttämiseen. Pysyvyyttä aikuisuuden mittarina korostavaa ajattelutapaa voidaan moittia siitä, ettei se huomioi todellisuutta, jossa nuoret ja nuoret aikuiset nyt elävät. Blatterin (2007) esittämän kritiikin mukaan vuosikymmeniä sitten muovautuneiden aikuisuuden kriteerien saavuttaminen on vaikeutunut huomattavasti ja niiden soveltaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa aikuiseksi tunnustamisen ulkoiset edellytykset ja yksilön oma kokemus aikuisuudestaan ovat keskenään ristiriidassa (mt., 776–779). Tällöin henkilökohtainen kokemus kypsydestä ja aikuisuudesta tulee sivuutetuksi ja nuoret, jotka eivät tunnusmerkkejä täytä, tulevat suljetuksi aikuisuuden ulkopuolelle (Blatterer 2007, 776–779, Mary 2012).

2.2 NUORUUDEN SIIRTYMÄT ELÄMÄNKULUSSA

Elämänkulun siirtymällä voidaan viitata sekä henkilön omaan kokemukseen elämäntilanteensa muutoksesta että yksilön yhteiskunnallisen roolin kannalta merkittävään elämänmuutokseen (Mäkinen 2015, 106). Siirtymä tai transitio voidaan ymmärtää elämänkulun osaksi, jossa

sosiaalinen ja tilallinen aika yhdistyvät henkilökohtaisiin tai sukupolvena koettuihin elämäkokemuksiin. Siirtymät eivät ole lineaarisia tai suoraviivaisesti kehittyviä, eikä niitä myöskään tulisi nähdä vain nuoruuteen liittyvänä tapahtumien sarjana. Sen sijaan siirtymiä voidaan pitää läpi elämän jatkuvana, yksilölliseen päätöksentekoon, yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja sosiaalisiin mahdollisuuksiin kytkeytyvänä muutosten jatkumona. Kontekstista riippuen siirtymät kiinnittyvät eriasteisesti instituutioiden ohjaukseen. (Heinz 2009, 4.)

Vaikka siirtymät eivät liity vain nuoruuteen, on tietyt, ulkoisesti merkittävät elämäkulun siirtymävaiheet totuttu historiallisesti yhdistämään nuoruusvuosiin. Nämä ovat siirtymä koulutuksesta työmarkkinoille, siirtymä lapsuuden kodista elämään puolison kanssa, sekä siirtymä lapsesta vanhemmaksi (Gill 1995, 21). Siirtymän lapsuudesta aikuisuuteen voidaan katsoa toteutuneen näitä sisältöjä noudattaen sekä lineaarisesti ja nopeasti edeten lähinnä toisen maailmansodan jälkeen syntyneiden sukupolvien eläessään nuoruuttaan nopeasta talouskasvusta ja verrattain turvallisista olosuhteista nauttineissa länsimaissa. Käsitys nopeita ja sujuvia siirtymiä mukailevasta elämäkulusta ideaalina on kuitenkin säilynyt pitkään tämän ajanjakson jälkeenkin. (Chauvel 2002, Maryn 2012, 40–41 muk.) Nuoruuden siirtymien ymmärtäminen lineaarisesti etenevänä sarjana elämänvaiheesta toiseen johtavia tapahtumia näkyy edelleen odotuksissa, joita nuoruuteen ja nuoriin kohdistuu. Jokisen mukaan nuoren otaksutaan usein kronologisessa järjestyksessä muuttavan lapsuudenkodista omilleen, opiskelevan, valmistuvan, siirtyvän työhön, löytävän vakiintuneen parisuhteen ja perustavan perheen (2014, 250). Yksilöllisten elämäkulkujen sidos tiettyyn ikään on kuitenkin heikentynyt 1900-luvun viimeisiltä vuosikymmeniltä lähtien, mikä on keventänyt siirtymiin aiemmin liitettyjä vahvoja sosiaalisia ja kulttuurisia normeja (Heinz 2009).

Siirtymät ovat yksilöllisten elämäkulkujen ja yksilön lähiympäristön lisäksi luonnollisesti sidoksissa myös laajempiin kulttuurisiin ja rakenteellisiin tekijöihin (Cuzzocrea 2009, 42). Walther (2005) nimeää siirtymiä ympäröiviksi rakenteiksi instituutiot, sosio-ekonomiseen ympäristön sekä kulttuuriset arvot ja mallit. Hän korostaa siirtymiin liittyvien standardien muuttuneen joustavammiksi koko Euroopassa, mutta kiinnittää huomiota siihen, että siirtymien yksilöllistyminen on kuitenkin aina kytköksissä ympäristöönsä. Esimerkiksi koulutuksen, työmarkkinoiden, sosiaaliturvan ja sukupuolten välisen tasa-arvon erot vaikuttavat siihen, miten kussakin maassa ymmärretään nuoruus ja nuoruuden siirtymät sekä se, mitä näiden osalta pidetään normaalina. (Mt, 119.)

Siirtyminen koulutuksesta työelämään on saanut tutkimuksessa huomiota muita nuoruuden siirtymävaiheita enemmän. Biggartin ja Waltherin (2006) mukaan tämä selittyy sillä, että muut siirtymät ovat sidoksissa koulutus-työelämäsiirtymään. Yhteiskuntaan integroitumista arvioidaan tyypillisesti sekä politiikassa että tutkimuksessa suoritusten kautta. Loppuun saatettu koulutus, pysyvä työllistyminen ja taloudellinen itsenäistyminen ovat kaikki suorituksia, joiden avain on siirtymä työelämään. Näin koulutus-työelämä-siirtymästä on tullut keskeisin kiinnostuksen kohde siirtymien tarkastelussa niin politiikan kuin tutkimuksenkin konteksteissa. Työllistyminen on alettu nähdä synonyymiksi aikuisuuteen siirtymiselle ja muut siirtymät, taloudellinen ja spatiaalinen itsenäistyminen lapsuuden kodista sekä parisuhteen solmiminen ja vanhemmuus, ovat alkaneet tulla ymmärretyiksi enemmän työelämän siirtymisen seurauksina kuin itsenäisinä siirtyminä. (Mt., 43.) Myös nuoruutta Suomen kontekstissa käsittelevässä tutkimuksessa on käynyt ilmi, että suunnitelmat ensiasunnon ostosta ja perheen perustamisesta ovat usein kytköksissä pysyvän työsuhteen tai ylipäänsä työllisyyden tuomaan varmuuteen elämässä (Miettinen 2007, 20–21; perheellistymisestä Sutela 2013 151–153; Miettinen & Jalovaara 2020, 10–11).

Koska monet opiskelijat ovat aktiivisia myös työmarkkinoilla, on koulutus-työelämäsiirtymälle toisinaan vaikea määritellä varsinaista alkua ja loppua, eikä valmistuminen enää toimikaan selkeänä kiinnekohtana, josta käsin vastavalmistuneiden työllistymistä voitaisiin mitata. Koulutus-työelämäsiirtymän pitkittyminen on sidoksissa myös siihen, mitä työmarkkinoilla on tarjottavanaan ja mitä ne työnhakijalta edellyttävät. Pitkittynyt koulutuksessa pysyminen voi olla sekä opiskelijan että työmarkkinoiden näkökulmasta positiivinen asia, jos sen ansioista opiskelijat ovat paremmin valmistautuneita työelämään sinne siirtyessään. Työelämään siirtymistä voi toisaalta myös hidastaa yksilön oma halu keskittyä elämässään muuhun kuin tulevaa uraa edistäviin asioihin (Lindberg 2007, 624, 627, 637.)

Biggarth ja Walther (2006) kuvaavat niin sanottua standardisiirtymää, jossa koulutuksen loppuun saattaminen merkitsee integroitumista työelämään, mikä puolestaan rinnastetaan sosiaaliseen integroitumiseen. Biggart ja Walther muistuttavat, että suuri osa nuorista etenee siirtymissään edelleen juuri näin. He kuitenkin huomauttavat, että merkittävä vähemmistö nuorista ei etene siirtymissään standardinomaisesti, vaan kokee niissä huomattavia ristiriitoja ja haasteita. (Mt., 43.) Hunt (2006) puolestaan toteaa, että huolimatta lapsuuden perheen sosiaalisen aseman edelleen vahvasta korrelaatiosta nuorten erilaisiin positioihin hakeutumisen ja pääsemisen kanssa, on siirtymä koulutuksesta työelämään muuttunut yhä yksilöllisemmäksi. Tässä tilanteesta nuorten on otettava aiempaa enemmän vastuuta etenemisestään kohti

aikuisuutta erilaisten valintojen kautta, vaikka valintojen lopputulokset ovat yhä vaikeammin ennakoitavissa. Nuoret kantavat myös yhä enemmän vastuuta niistä valinnoista, jotka eivät vieneetkään heitä tavoitteisiinsa. (Mt., 121–123.)

Huolimatta koulutus-työelämä-siirtymän saamasta merkittävästä roolista siirtymien tutkimuksessa, voi muuttoa lapsuuden kodista ja itsenäisen elämän aloittamista pitää yksilön näkökulmasta ehkä vielä tätäkin keskeisempänä nuoruuteen kuuluvana siirtymävaiheena. Lapsuuden kodista pois muuttaminen ei ole vain konkreettinen, tilaan liittyvä siirtymä, vaan se kytkeytyy myös elämäntilanteisiin, sukupolvien välisiin suhteisiin, perhetilanteisiin, käsityksiin aikuisuudesta ja itsenäisyydestä sekä ymmärrykseen kodin merkityksestä (Holdsworth & Morgan 2005, 150–154). Johtuen moninaisesta kietoutumisestaan yksilön ja hänen sosiaalisen ympäristönsä tilanteisiin sekä yhteiskunnan rakenteisiin, on lapsuuden kodista itsenäiseen asumiseen siirtyminen myös kulttuurisidonnainen elämäntilanteen muutosvaihe, jonka ajoittuminen ja tavat vaihtelevat alueittain melko paljon. Holdsworthin ja Morganin (2005) mukaan olisi kuitenkin yksinkertaistavaa ja nuorten oman toimijuuden poissulkevaa tarkastella lapsuuden kodista muuttoa vain kussakin kulttuuripiirissä paikallisia käytänteitä seuraavana siirtymänä. Kulttuurisista tavoista huolimatta lapsuuden kodista muutto kytkeytyy myös yksilöllisiin elämäntilanteisiin, ja usein siihen vaikuttavat myös luokkaan ja sukupuoleen liittyvät kysymykset. Lisäksi lapsuuden kodista muuttoa tarkasteltaessa on Holdsworthin ja Morganin mukaan tärkeää kiinnittää huomioita nuoriin toimijoita, jotka neuvottelevat itsenäistymisestään niin lähiympäristönsä kuin rakenteidenkin kanssa. (Mt., 149.)

Itsenäisen elämän aloittaminen omillaan asuen ei ole aina suoraviivainen prosessi, vaan se voi sisältää palaamisia lapsuuden kotiin ja uusia siirtymisiä itsenäiseen asumiseen. Muutosvaiheen näkeminen yksittäisenä tapahtumana, sen sijaan että se ymmärrettäisiin varsinaisesti siirtymänä tai prosessina, kapeuttaa kuvaa lapsuuden kodista itsenäistymisestä. (Bernbruger 2016, 194.) Muuttoa takaisin lapsuuden kotiin selittävät tyypillisesti taloudelliseen tilanteeseen liittyvät tekijät (Holdsworth & Morgan 2005), joiden vaikutuksen voi havaita olevan jossain määrin sidoksissa myös yhteiskunnan tukirakenteisiin. Stonen ym. (2013) mukaan Isossa-Britanniassa lapsuuden kotiin palaaminen opintojen jälkeen on varsin tavallinen ratkaisu. Toinen keskeinen syy brittinuorten paluulle vanhempien kotiin on heidän mukaansa avioero ja siitä seurannut taloudellinen ahdinko. (Mt., 273.) Syiden taustalla voi nähdä vaihtoehtomuuttoa: jos nuoren aikuisen tai aikuisenkin itsenäisen selviytyminen taloudellisesti haastavassa tilanteessa ei ole

mahdollista esimerkiksi yhteiskunnan tukijärjestelmän avulla, jää vaihtoehdoksi usein hakea tukea läheisverkostolta.

Oman perheen muodostaminen on kolmas niistä keskeisistä muutosvaiheista, jotka on totuttu elämäkulussa yhdistämään nuoruudesta aikuisuuteen siirtymiseen. Etenkin vanhemmaksi tuleminen koetaan yleensä subjektiivisellakin tasolla merkittäväksi elämänmuutokseksi suhteessa aikuisuuden kokemukseen (Young ym. 2020, 1). Perheenperustaminen ja siihen liittyvät muutokset ovat puhuttaneet viime vuosina niin julkisuudessa kuin tutkimuksessakin erityisesti syntyvyyden laskun näkökulmasta. Frejka ja Sobotka (2008) kuvailevat Euroopassa tapahtunutta syntyvyyden laskua historialliseksi muutokseksi perheellistymisen tavoissa (41–42). Etenkin läntisessä, pohjoisessa ja eteläisessä Euroopassa ensisynnyttäjien ikä on noussut merkittävästi, vaikuttaen näin perhekokoihin (mt., 21). Syntyvyyskeskustelu on yhdistynyt vahvasti huoleen tulevaisuuden kansakuntien kestokyvystä yhä pienempien ikäluokkien tulevaisuudessa, mutta Suomen kaltaisissa pienissä valtioissa toisinaan myös pelkoon koko kansakunnan katoamisesta.

Perheellistymisen muutoksia ja laskenutta syntyvyyttä pohdittaessa kiinnostuksen kohteeksi nousevat luonnollisesti myös ne syyt, joita kehityksen taustalta on löydettävissä. Syntyvyyden lasku ei ole eurooppalaisittain uusi ilmiö ja sitä on myös tutkittu laajasti. Eurooppalaisten syntyvyyttä koko 1900-luvun mittakaavassa tutkineet Herzer ym. (2012) nimeävät keskeiseksi historialliseksi syyksi eurooppalaisten syntyvyyden laskulle kasvaneen tulotason. Heidän mukaansa alhainen syntyvyys on sekä tulotason kasvun syy, että sen seuraus. (mt., 373–374.) Perustavanlaatuisista muutosta ymmärrettävästi selittävä tulotason muutos ei kuitenkaan sellaisenaan kerro paljoakaan niistä rakenteellisista ja inhimillisistä syistä, joita syntyvyyden laskun taustalta löytyy. Perheenperustamisen taustatekijöiden tarkempi tutkimus tuo esille myös henkilökohtaisemman tason. Palaan perheenperustamisessa tapahtuneiden muutosten taustatekijöiden tutkimukseen suomalaisessa kontekstissa tarkemmin luvussa 2.3.

Koska nuoruuden siirtymät ja niissä onnistuminen ovat merkityksellisiä myös yhteiskunnallisesti, pyritään niitä hallitsemaan politiikan keinoin. Erityisesti koulutus-työelämä-siirtymän hallintaan käytetään paljon yhteiskunnallisia voimavaroja. Tarkastelemalla siirtymien hallintaa alueittain on mahdollista saada ymmärrys siitä, millaisia poliittisia ja ideologisia kytköksiä eri tavoilla tukea nuoruuden siirtymiä on. Walther (2005) on tarkastellut koulutus-työelämä-siirtymän hallintaa mukailen Esping-Andersenin (1990, 48–52) mallia hyvinvointivaltioiden regiimeistä eurooppalaisessa kontekstissa ja nimennyt neljä siirtymien

hallinnan alueellisesti jakautuvaa regiimiä (mt., 119). Näistä universalistista tukea painottavien alueiden regiimissä nuoruudelle annetaan arvoa elämänvaiheena sinänsä, ei vain työelämään siirtymiseen valmistelevana vaiheena. Siirtymässään epäonnistuneita nuoria tuetaan löytämään pääsy takaisin koulutukseen tai työelämään ”toisten mahdollisuuksien” kautta ja heidän omat pyrkimyksensä huomioiden. (Walther 2006, 125–127.) Tällaista koulutus-työelämä-siirtymän hallinnan regiimiä voi pitää varsin pohjoismaisena (Walther & Plug 2006, 87). Liberaalin regiimin maissa yksilön oikeudet ja vastuut korostuvat verrattuna yhteiskunnan kollektiiviseen vastuuseen (Walther 2006, 127). Yksilöllistä vastuuta liberaalissa koulutus-työelämä-siirtymän hallinnassa kuvaa esimerkiksi koulutuksen maksullisuus (Lindberg 2009, 347). Euroopassa tämänkaltainen regiimi on vallalla Isossa-Britanniassa ja Irlannissa (Walther 2006, 127). Keski-Euroopan maissa koulutus-työelämä-siirtymän hallintaa voi kuvata työkeskeiseksi. Nuoruuteen liitetään voimakkaasti erilaisten sosiaalisten ja ammatillisten asemien saavuttaminen. Siirtymässä etenemistä estävien tekijöiden ajatellaan johtuvan yksilön sosiaalista tai pedagogisista puutteista. (Walther 2006, 128.) Koulutus-työelämä-siirtymän vähäinen tukeminen julkisin varoin tai keinoin on vallitsevaa Etelä-Euroopan maissa. Nuorten oikeus sosiaaliturvaan on vähäisen tuen maissa heikko, minkä takia he ovat riippuvaisia perheistään tai epävarmoista, lyhytkestoisista työpaikoista tai harmaan työn tekemisestä. Koulutus-työelämä-siirtymiin kohdistuvan politiikalla tähdätään vähäisen tuen maissa ennen kaikkea varmistamaan nuorille jonkinlainen virallinen status koulutuksen, harjoittelun tai työpaikan kautta ja kiinnittämään heidät näin yhteiskuntaan. (emt., 129.)

Nuoruuden siirtymien muuttaessa muotoaan ja jakautuessa yhä laajemmalle ihmisen elämänsäkaressa, on siirtymiä käsittelevään tutkimukseen ilmestynyt myös uusia sanoja ja teorioita. Yksi näistä on Arnettin (2015) teoria varsinaisen nuoruuden ja varhaisen aikuisuuden väliin sijoittuvasta välivaiheesta, jota hän kutsuu orastavaksi aikuisuudeksi (emerging adulthood). Iällisesti Arnett määrittelee orastavan aikuisuuden melko tarkasti: hän sijoittaa sen 18 ikävuoden ja 25 tai 29 ikävuoden väliin, riippuen yksilöllisestä elämäntilasta. Erotuksena aiempien vuosikymmenten- ja satojen nuoriin orastavaa aikuisuutta elävät esitetään teoriassa vapaiksi perheen kontrollista ja sukupuoleen tai taloudelliseen selviytymiseen liittyvistä esteistä. Pitkähkö siirtymävaihe nuoruudesta aikuisuuteen nähdään teoriassa monin tavoin melko vapaaksi kokeilun ja elämysten ajaksi. Arnett esittää teoriassaan orastavan aikuisuuden kansainvälisenä ilmiönä, joka koskettaa kehittyneiden länsimaiden lisäksi enenevässä määrin myös kehittyviä maita. (Arnett 2015, 1–3.) Koska Arnett ei teoriassaan kiinnitä juuri huomiota rakenteisiin, ei orastavan aikuisuuden vaihetta elävien toimintaakaan ole mahdollista tarkastella

suhteessa rakenteiden tuottamiin rajoihin ja mahdollisuuksiin. Bynner onkin koulutuksesta työelämään siirtymisen osalta kritisoinut Arnettia siitä, ettei tämä teoriassaan tunnista rakenteiden väistämätöntä ja siirtymän kestosta riippumatonta vaikutusta koulutus-työelämä-siirtymään (Bynner 2005, 372).

2.3 SUOMALAINEN NUORUUS SIIRTYSIEN NÄKÖKULMASTA TARKASTELTUNA

Peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle jääminen uhkaa koulutus-työelämä-siirtymän onnistumista perustavanlaatuisesti maassa, jossa toisen asteen koulutus on muodostunut lähes ainoaksi reitiksi kiinnittyä työelämään. Peruskoulun jälkeisiä väli vuosia tai aloitetun koulutuksen nopeaa keskeytymistä pidetäänkin Suomessa erityisen suurena uhkana myöhemmälle työelämään kiinnittymiselle (Vanttaja & Järvinen 2006, 19). Suomalaisista nuorista 20–29 vuotiaista vähintään toisen asteen opinnot oli vuonna 2018 suorittanut 85 % (SVT 2019b, 4). Osa nuorista jää siis vuosittain toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle tai keskeyttää opinnot. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on osalle nuorista myös pysyvää tai ainakin pitkäkestoista. Asplundin ja Vanhalan tutkimista suomalaisnuorista 18 prosenttia oli vailla toisen asteen tutkintoa viisi vuotta peruskoulun päättymisen jälkeen (2014, 10).

Kokonaan koulutuksen ulkopuolelle heti peruskoulun jälkeen jäävien nuorten osuus laski Suomessa 2010-luvun loppua kohden. Vuonna 2018 koko maan perusasteen päättäneistä hakeutui toisen asteen koulutukseen tai siihen valmentaviin siirtymävaiheen opintoihin 96,9 %. Vielä vuosina 2000–2013 vaille toisen asteen opiskelupaikkaa tai muuta opiskelupaikkaa jäi vuosittain noin 7–10 % ikäluokasta. (SVT 2018a.) Vuoden 2013 alussa voimaan tulleen nuorisotakuun voi siis havaita vaikuttaneen positiivisesti jatko-opintojen tai jatko-opintoja tukevien opintojen aloittamiseen heti peruskoulun jälkeen

Siirtymistä toiselta asteelta jatko-opintoihin hidastaa Suomessa huomattavasti se, että merkittävä osa uusista ylioppilaista ei pääse jatkamaan opintojaan valmistumisvuonnaan. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 vain 30 prosenttia tuoreista ylioppilaista aloitti jatko-opinnot valmistumisvuonnaan, vaikka kaikista uusista ylioppilaista 82 % haki jatko-opiskelupaikkaa. Siirtyminen jatko-opintoihin lukion jälkeen on vaikeutunut Suomessa jo 2000-luvun lopulta lähtien. Vuonna 2015 valmistuneista ylioppilaista jatko-opiskelupaikkaa vailla oli vielä kolmen väli vuoden jälkeenkin yli 25 %. (SVT 2018 b). Kun suuri osa ikäluokasta pyrkii jatkokoulutukseen sinne pääsemättä, tarkoittaa tämä väistämättä sitä, että suuri osa nuorista ei etene koulutus-työelämä-siirtymässä toivomallaan tavalla.

Nuorten jatko-opintoihin siirtymisen lykkääntyminen on usein myös nuoren oma valinta. Tilastokeskuksen vuoden 2009 hyvinvointikatsauksessa todettiin valtaosan uusista ylioppilaista suunnittelevan väli vuoden viettämisestä ennen jatko-opintoihin siirtymistä ja vuonna 2018 tuoreista ylioppilaista 18 % ei hakenut lainkaan jatko-opiskelupaikkaa (Kaukonen 2009). Opiskeluun ja työelämään liittyvät valinnat vaikuttavat yksilön tulevaan sosiaaliseen sijoittumiseen joskus myös tavoilla, joita valintoja tehdessä on vielä vaikea hahmottaa. Opiskelupaikkansa valintaa pohtivat nuoret ovat kuitenkin tietoisia siitä, että yksilöllisellä koulutuspolulla hankitaan valtuudet tiettyihin asemiin työmarkkinoilla. (Beck & Beck-Gernsheim 2001, 32.) Nuorilta aikuisilta odotetaan tulevaisuutta koskevissa ratkaisuissaan elämänhallintaa, yksilöllistä vastuunottoa ja kykyä päätöksentekoon (Ranta 2013, 58–60). Yksilön elämän kannalta varsin merkittävän uravalinnan tekeminen itsenäisesti omien kykyjen ja mielenkiinnonkohteiden pohjalta on vaativa tehtävä, mikä voi osaltaan selittää koulutus päätösten pitkittymistä ja siirtymien viivästymistä (mt., 63).

Nuorena koettu työttömyys tutkitusti heikentää myöhempääkin työmarkkinoille kiinnittymistä ja vaikeuttaa ammatti-identiteetin rakentamista (Määttä 2014, 205). Nuorisotyöttömyys ja siihen yhdistetty nuorten toimeettomuus ovatkin Suomessa aiheita, jotka herättävät huomiota ja huolta. On merkillepantavaa, että nuorten työttömyydestä on käyty yhteiskunnallista keskustelua Suomessa jo 1960-luvulta lähtien, joskin huoli työn puutteesta koettiin aluksi lähinnä nuorten miesten ongelmaksi (Nyyssölä 2002, 120). Erilaiset työttömyyteen puuttumisen keinot, kuten nuorisotakuu ja aktivointi eivät ole siis uusia ilmiöitä. Kuntien velvollisuudesta työllistää vähintään kolme kuukautta työttöminä olleet alle 20-vuotiaat säädettiin laissa jo 1980-luvulla (Nyyssölä 2002, 124), jolloin päätettiin myös peruskoulun jälkeisen jatkokoulutuspaikan tai paikan 10. luokalta takaamisesta nuorille, jotka eivät oma-aloitteisesti saaneet opiskelu- tai työpaikkaa (Kivinen 1986, 246). Nuorisotyöttömyyttä ehkäisemään laaditun lainsäädännön velvoittavuutta purettiin 1990-luvulla talouslaman myötä ja huomio kohdistui työttömien nuorten aktivoimiseen. Nuorten työttömyysturvaetua heikennettiin ja nuoret veloitettiin hakeutumaan koulutukseen työmarkkinatuen menettämisen uhalla. (Nyyssölä 2002, 125–127.) Pyrkimykset saattaa nuoret työmarkkinoille yhteiskunnan tarjoamin tuen ja kontrollin keinoin ovat siis jatkuneet Suomessa jo pitkään ja vaihdelleet nuorten aktivoinnista ja sanktioinnista tukeen ja viranomaisia palvelujen ja ohjauksen järjestäjinä velvoittaviin toimiin. Mielenkiintoista on, että nuorten omia työasenteita koskevista epäilyistä huolimatta syytä pessimismiin ei näytä tässä suhteessa olevan, vaan suomalaiset

nuoret ovat ainakin Pyöriän ja Ojalan (2016) tutkimuksen mukaan motivoituneita osallistumaan työelämään (35).

Nuorten odotetaan Suomessa osallistuvan työmarkkinoille ja työllisyys tai työttömyys määrittelee nuoren elämän puitteita niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin (Kylkilähti 2017, 204, 208). Tutkimusten mukaan suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden työssäkäynti on varsin yleistä (Saloniemi ym., 2013 203; Aho 2012, 85) ja huolta onkin toisinaan herättänyt, miten opiskeluaikainen työssäkäynti vaikuttaa opintojen kestoon (Pyöriä & Ojala 2016, 35). Toisaalta opiskeluaikainen työssäkäynti nähdään tavallisesti myönteisessä valossa ja sitä pidetään merkittävänä etuna opintojen jälkeistä työllistymistä ajatellen. Opiskeluaikaista työssäkäyntiä Suomessa selittää opiskelijoiden ammatillisen kunnianhimon lisäksi myös se, etteivät opintososiaaliset etuudet kata opiskelijoiden elinkustannuksia kuin osin. (Saloniemi ym. 2013,412–413.) Vaikka opiskeluaikaisen työssäkäynnin vaikutuksista opintojen etenemiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin on saatu erilaisia tutkimustuloksia ja yksittäisten opiskelijoiden kokemukset eroavat toisistaan, voi opiskeluaikainen työssäkäynti kasvattaa kuitenkin opiskelijan kuormitusta merkittävästi (Viuhko 2006, 60; Vanhanen-Nuutinen ym. 2018, 25). Esimerkiksi Yhdysvalloissa sosiaalityöntekijöiksi opiskelevien ja samanaikaisesti työssäkävien on havaittu kärsivän työn ja opiskelun yhdistämiseen liittyvästä uupumuksesta jo ennen valmistumistaan (Benner & Curl 2018, 305–306). Varsinaisen koulutus-työelämäsiirtymän näkökulmasta työskentely opintojen ohessa vaikuttaisi joka tapauksessa kannattavan: Kivisen ja Nurmen (2011) tutkimuksen mukaan opiskeluaikainen työssäkäynti pidensi opintoaikaa alle vuodella, mutta opiskelijat myös työllistyvät nopeasti opinnot loppuun saatettuaan tai jo ennen valmistumistaan oman alansa töihin, toisin kuin esimerkiksi nopean koulutuspolun Belgiassa, jossa merkittävä osa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista siirtyy valmistumisen jälkeen suorittamaan vielä ammatillisia opintoja työllistyäkseen (690).

Elämäntietojen yksilöllisyydestä huolimatta voidaan todeta, että nuoruusiän siirtymiin vaikuttavat suuresti rakenteet ja raha. Huolimatta Suomen melko vakaana pysyneestä taloudellisesta tilanteesta myös suomalaiset kokevat köyhyyttä ja nuoret muodostavat merkittävän ryhmän Suomen pienituloisista. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan neljäsosa suomalaisista 18–24-vuotiaista määrittyi pienituloisiksi (SVT 2020). Suomalaisten nuorten aikuisten taloudellisia vaikeuksia tutkineen Ilmakunnaksen (2019) mukaan suomalaisten nuorten köyhyys jakautuu kahteen eri perustyyppiin: laajaa joukkoa koskettavaan lyhytkestoiseen köyhyyteen jota selittää esimerkiksi tuore lapsuuden kodista itsenäistyminen sekä pientä nuorten joukkoa koskevaan pidempikestoiseen köyhyyteen, jonka taustaselittäjiä

ovat perhetaustan ja syntymävaltion kaltaisten muuttumattomien rakenteellisten taustatekijöiden ohella esimerkiksi vaille toisen asteen tutkintoa jääminen ja työttömyys. Ilmakunnas kehottaa poliitikkoja kiinnittämään huomiota erityisesti pitkäkestoiselle köyhyydelle altistavien rakenteellisten tekijöiden ehkäisyyn päätöksenteossa. (Mt., 650.)

Ollila kuvaa väitöskirjassaan, että taloudellinen riippumattomuus nähdään Suomessa eräänlaisena kunnan kansalaisuuden mittarina ja omillaan toimeen tuleminen täysivaltaisen kansalaisuuden tuottavana hyveenä (2008, 135–136). Rajaksen (2015) mukaan suomalaiset nuoret pyrkivätkin taloudelliseen riippumattomuuteen, vaikka ovat tarvittaessa myös valmiita turvautumaan vanhempiensa taloudelliseen tukeen. Myös Rajas näkee taloudellisen riippumattomuuden ihanteen liittyvän suomalaiseen kulttuuriin. Hän kuitenkin muistuttaa, että itsenäisen selviytymisen ideaalista huolimatta lapsuudenkodin olosuhteet vaikuttavat sekä taloudellisesti että muilla tavoin nuorten hyvinvointiin. (Mt., 146.) Hyvinvointivaltion taloudellinen kestävyys perustuu kunkin ikäluokan vuorollaan tekemän työn ja maksamien verojen kautta tuotetuille tulonsiirroille. Ikääntyneiden osuus sosiaalimenojen kuluttajista on viime aikoina kasvanut. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta vanhempien ikäluokkien suurempi hyötyminen tulonsiirroista ei ole ongelma, jos nuoremmat voivat odottaa pääsevänsä vielä elämänsä aikana itsekin hyötymään hyvinvointivaltion taloudellisesta tuesta. Viime vuosina on kuitenkin syntynyt keskustelua nuorempien ikäluokkien jäämisestä yhteiskunnallisen tulonjaon häviäjiksi. Osaltaan tähän on vaikuttanut se, että 1990-luvulta alkaen työikäisiin kohdistunut köyhtyminen osuu nyt erityisesti nuorimpiin ikäluokkiin, kun nuorten talouksien tulokehitys on selvästi hidastunut saman kehityksen pysyessä tasaisena vanhemmilla ikäluokilla. (Laihiala ym. 2017, 106–108.) Voidaan ehkä kysyä, onko voimakkaasti taloudellista selviytymistä edellyttävän omillaan pärjäämisen eetoksen ylläpitäminen aina nuoria kohtaan reilua.

Suomalaisille nuorille tärkein yksittäinen aikuistumista määrittelevä tekijä on muutto lapsuuden kodista omaan kotiin. Suomalaiset nuoret ovat itsenäisen asumisen arvostamisessa samoilla linjoilla esimerkiksi ruotsalaisten kanssa, mutta eroavat sen sijaan Ison-Britannian ja Irlannin nuorista, joille omaa kotia olennaisempaa aikuistumisessa on työuran aloittaminen. (Isoniemi 2018, 164). Tilastokeskuksen vuotta 2014 koskevan perhetilaston mukaan nuorten omaan kotiin lapsuuden kodista muuttaminen oli tuolloin lykkääntynyt Suomessa hieman edellisistä tarkasteluista, vaikka kokonaisuudessaan nuorten aikuisten asuminen lapsuuden kodissa olikin selvästi vähentynyt edeltävän kahdenkymmenen vuoden aikana. Nuorista, 20–24-vuotiaista aikuisista 25 % asui lapsuuden kodissa vuonna 2014, kun vastaava luku vuonna 1995 oli 42 %.

(SVT 2015.) Vaikka nuorten muutto ensimmäiseen omaan kotiin pian täysi-ikäistymisen jälkeen on suomalaisittain vahvasti kulttuurisesti hyväksytty tapa ja myös useimpien nuorten oma toive, liittyy siihen myös joitakin haasteita. Ilmakunnaksen (2019) mukaan varhainen muutto omaan kotiin on muiden yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden ohella yksi nuorten köyhyyttä ennakoivista taustatekijöistä (2019, 650). Toinen negatiivinen tekijä, jolla voi nähdä olevan yhteyksiä odotukseen nuorten aikuisten varhaisesta itsenäistymisestä, on nuorten asunnottomuus. Nuorisoasuntoliiton hankekoordinaattorin roolissa nuorten asunnottomuutta selvittänyt Timonen listaa esimerkkeiksi suomalaisten nuorten asunnottomuuden syistä tulottomuuden ja luottotietoihin liittyvät ongelmat, avoerot, maahanmuuttajuuden sekä omien vanhempien muutot silloin, kun nuori ei ole vielä muuttanut pois lapsuuden kodista (2010, 80).

Viime vuosina paljon suomalaisessa julkisessa keskustelussa huomiota saanut ilmiö on syntyvyyden merkittävä lasku. Kun Tilastokeskus kertoi syntyvyyden laskeneen mittaushistorian alhaisimmalle tasolle vuonna 2019 (SVT 2019 c, 1), aihetta puitiin laajasti sekä kansantalouden, tieteen kuin yksittäisten kansalaistenkin näkökulmista. Osaltaan syntyvyyden lasku johtuu tutkitusti ensimmäisen lapsen syntymän siirtymisestä yhä myöhäisempään vaiheeseen. Äidiksi ensi kertaa tulevat ovat Suomessa keskimäärin hieman alle tai yli 30-vuotiaita (Eurostat 2020; SVT 2019c). Yli 35 -vuotiaiden osuus kaikista synnyttäjistä on ollut pitkään nousussa, kun taas alle 20-vuotiaiden osuus synnyttäjistä on vähentynyt merkittävästi. (Gissler & Kiuru 2019, 4).

Syitä perheen perustamisen lykkäämiselle sekä vapaaehtoiselle lapsettomuudelle on julkisen pohdinnan lisäksi pyritty selvittämään myös tutkimuksessa (Miettinen 2015; Rotkirch ym. 2017). Väestötasolla epävarman työllisyystilanteen ja yleisemmin epävarman elämäntilanteen on todettu vaikuttavan perheellistymiseen (Miettinen 2015, 69). Varhainen perheellistymisen voi myös näyttäytyä etenkin naisille mahdollisena riskinä suhteessa työelämään sijoittumiseen. Perhevapaat vaikuttavat nimenomaan koulutuksesta työelämään siirtyvien nuorten naisten elämässä ja nuorena perheellistyneen naisen reitti työmaailmassa on Suomessa edelleen erilainen, kuin nuorena perheellistyneen miehen (Ristikari ym., 2016, 29). On kuitenkin muistettava, että lopulta syyt päätökselle perustaa perhe ovat yksilöllisiä (Miettinen 2015, 69).

Paajanen ja Miettinen (2005) ovat tutkineet suomalaisten 18–34-vuotiaiden syitä perheen perustamiseen lykkäämiselle tai siihen liittyvälle epäröinnille kyselytutkimuksella. Tässä tutkimuksessa kouluttautuminen osoittautui merkittäväksi perheellistymistä lykkääväksi tekijäksi. Opiskeleminen elämäntilanteena nousi selkeästi taustatekijäksi päätökselle siirtää

perheen perustamista myöhempään vaiheeseen, mutta korkean koulutustason vaikutus elämäntapaan ja arvostuksiin osoittautui myös vaikuttimeksi lapsiperhe-elämän lykkäämiselle. Tutkimuksessa havaittiin myös, että matala tulotaso sinänsä ei selittänyt nuorten päätöstä lykätä tai epäröidä perheenperustamista, mutta yhdistettynä työttömyyteen sillä oli tällainen vaikutus. Mielenkiintoista on myös se, että ne nuoret, jotka halusivat lykätä perheenperustamista, esittivät päätöksensä taustasyiksi yleensä senhetkiseen elämäntilanteeseensa liittyviä tekijöitä, kun taas kokonaan lasten hankkimista epäröivät pohtivat asiaa sellaisten pitkäkestoisten rakenteellisten tai henkilökohtaisten syiden kautta, joihin vaikuttaminen on vaikeaa. (Mt., 181–182.)

Jo pidempään Suomessa julkisessa keskustelussa pysynyt nuoriin ja nuoruuteen liittyvä teema on syrjäytyminen, joka yhdistyy voimakkaasti etenkin koulutus-työelämä-siirtymän haasteisiin, mutta myös muihin nuoruusiän siirtymiin. Syrjäytymisestä ja sen uhista on jäljitettävissä keskustelua 1980-luvulle asti (Suurpää 2009, 9). Termi on monessa mielessä kiistanalainen, eikä syrjäytymisen prosessista tai syrjäytymisen käsitteen hyväksyttävyydestä olla yksimielisiä. Kattavuutensa ja käytettävyytensä ansiosta sana on kuitenkin jäänyt elämään. (Mt. 9–10.) Teema on ollut esillä niin mediassa, viranomaispuheessa, asiantuntijalausunnoissa kuin poliittisessa ohjauksessakin (Komonen 2012, 31). Syrjäytymiskeskusteluun liittyy monenlaisia, usein toisiinsa kietoutuvia teemoja alueiden epätasa-arvosta globalisaatioon ja perheiden huono-osaisuudesta digitalisoituneen maailman vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. Syrjäytymisen ja siirtymien välillä voi nähdä myös kytköksen. Nuoruusvaiheen siirtymien pitkittyminen tai niissä epäonnistuminen yleisesti odotetussa tahdissa voivat osaltaan olla vahvistamassa kokemusta tai konkreettista havaintoa siitä, että on jäänyt yhteiskunnassa syrjään Suomalaisten nuorten omaa käsitystä hyvästä elämästä tutkineet Häkkinen ja Salasuo (2016) näkevät, että suomalaiset nuoret ovat kiinnittyneitä aiempien sukupolvien muovaamiin hyvinvointi-ihanteisiin, joihin kuuluivat usko koulutuksen, tiedon, tasa-arvon ja solidaarisuuden periaatteisiin sekä Erik Allardtilla mukailen omistamisen, rakastamisen ja vaikuttamisen ihanteisiin, joiden kehitysoptimististen päämäärien mahdollisuus toteutua oli tosin tutkijoiden mukaan parhaimmillaan 1960-luvulla syntyneen sukupolven eläessä nuoruuttaan. Häkkinen ja Salasuo tuovat kuitenkin esille, että huolimatta tästä perinteisiin ihanteisiin kiinnittyneestä vaikutelmasta emme voi vielä tietää, miten uusi sukupolvi tulee reagoimaan aiempien sukupolvien elämäntavan kohtaamaan kriisiin ja vastaamaan siihen. Tällä he arvioivat olevan tulevaisuudessa merkittävää vaikutusta hyvän elämän ideaalien muovautumiseen Suomessa ja globaalisti. (Mt. 185–189.) Laihialan ym. (2017) mukaan suomalaiset nuoret toivovat hyvinvointivaltion säilyvän ja enemmistö myös uskoo, että näin

tulee tapahtumaan. Osa etenkin kaikkein nuorimmista ikäluokista ei kuitenkaan usko lainkaan hyvinvointivaltion säilymiseen. Tutkijoista on mahdollista, että esimerkiksi taloudellisesti turvattoman lapsuuden eläneet nuoret ovat kertakaikkisesti menettäneet uskonsa kaikille kansalaisille hyvinvointia tuottavan yhteiskunnan pysyvyyteen. (Mt., 115–116.)

3 METODOLOGIA

3.1 SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI

Tutkimukseni lähtökohtana on sitoutuminen sosiaaliseen konstruktionismiin eli näkemykseen todellisuuden kielellisestä rakentumisesta. Keskeinen lähtökohta sosiaaliselle konstruktionismille on kielenkäytön ymmärtäminen tekona tai toimintana, sen sijaan että kieli nähtäisiin kuvana todellisuudesta. Kieli nähdään konstruktionistisessa ajattelussa seurauksia tuottavana toimintana siinä missä ruumiillinenkin toiminta. Kieli mahdollistaa tulkintojen tuottamisen, erilaisten tilanteiden kuvaamisen, yksilöiden sosiaalisen paikan määrittelyn yksilöllisen ajattelun ilmaisun. Kuvataan tilanteita, määritellään yksilöiden asemaa sosiaalisessa maailmassa ja ilmaistaan yksilöiden ajattelua. Kielellä perustellaan, oikeutetaan ja tuotetaan asioita, eikä se ole neutraalia. (Kuusela 2003, 28.)

Sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksena siis on, että rakennamme käsitystä itsestämme ja toisista kielen välityksellä (Burr 2015, 54). Havaintomme eivät anna meille suoraan yksiselitteisen oikeaa tietoa asioista, vaan kategoriat ja käsitykset, joiden kautta ymmärrämme ympäröivää todellisuutta, ovat muotoutuneet historiallisesti ja kulttuurisesti kielen välityksellä (emt. 3–4). Tietoa tuotetaan ja siitä päätetään ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa (emt. 11–12). Kielen ymmärtäminen todellisuutta konstruoivana eli merkityksellistävänä tarkoittaa sitä, että kieli nähdään paitsi maailmaa kuvaavana, myös sitä järjestävänä, rakentavana, uusintavana ja muuntavana (Jokinen ym.1993, 18.) Kieli siis heijastaa maailmaa, joka syntyy sosiaalisessa kanssakäymisessä, ei maailmaa sellaisenaan (Gergen 1985, 266.)

Gergenin (1985) mukaan se, mitä pidämme ymmärryksenä maailmasta, ei itsessään sanele termejä, joiden kautta maailma ymmärretään. Se, minkä käsitämme tiedoksi maailmasta, ei ole hypoteesien testauksella tai induktiivisella tutkimuksella havaittua. Teoreettiset kategoriat eivät voi olla peräisin havainnoista, koska attribuuttien havaitsemisen prosessi on itsessään riippuvainen omaamistamme kategorioista. (Mt., 1985, 266.) Termit, joiden kautta maailma ymmärretään, ovat siis sosiaalisia tuotteita, ihmisten välisen vuorovaikutuksen tuloksia. Konstruktionistisesta näkökulmasta ymmärtämisen prosessi ei ole automaattinen, luonnonvoimista johtuva, vaan se on tulosta ihmisten aktiivisesta yhteistoiminnasta suhteessa toisiinsa. (emt., 267.) Todellisuuden näkeminen kielellisesti rakentuneena ei kuitenkaan tarkoita, että todellisuus nähtäisiin pelkästään merkityksistä rakentuneena. Kielenkäyttö ja muu todellisuus nähdään sen sijaan perustavanlaatuisesti yhteen kietoutuneina. Asioita ei voi tarkastella merkityksellistämättä niitä. (Jokinen ym. 2016, 29.)

Se, missä määrin ymmärrys säilyy samankaltaisena ajan kuluessa ei ole lopulta riippuvaista kyseisen ymmärryksen empiirisestä paikkansapitävyydestä, vaan vaihteluista, joita tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi asioihin tai henkilöihin liitetyt kuvaukset tai näkemykset voivat pysyä ennallaan tai muuttua riippumatta näiden todellisesta laidasta. Se, ”minä mitäkin pidetään” on siis väistämättä ristiriitaista, jatkuvasti muuttuvaa ja riippuvaista termistön käyttäjien mieltymyksistä. Tämä voi johtaa jopa koko totuuden termin kyseenalaistamiseen, kun esiin nousee kysymys siitä, puhutaanko asioista totuutena lähinnä oman aseman ylläpitämiseksi ja eri tavoin ajattelevien torjumiseksi, väittämällä heidän näkemyksiään epä-älyllisiksi. (Gergen 1985, 268.)

Kieli ja ymmärrys ovat toisistaan erottamattomia (Burr 2003, 62). Neuvoteltujen ymmärrysten muodot taas ovat keskeisiä sosiaaliselle elämälle, sillä ne ovat yhteydessä moniin muihin asioihin ja toimintoihin, joihin ihmisten elämä kytkeytyy. Tavat selittää maailmaa ja kuvailut siitä itsessään luovat sosiaalisen toiminnan muotoja. Ymmärtämällä asioita tietyllä tavalla suljetaan pois toisia tapoja. Näin ollen muutokset kuvailussa ja selityksessä johtavat siis tietynlaisen toiminnan suosimiseen ja toisenlaisen torjumiseen. (Gergen 1985, 268.)

Berger ja Luckmann (1994) kuvaavat todellisuuden kielellistä luonnetta avaavassa tutkielmassaan tiivistetysti, että kieli on ihmisyyteen tärkein merkkijärjestelmä, joka yhdistää arkisen todellisuuden alueet ja tekee niistä mielissämme ymmärrettävän kokonaisuuden (mt., 47, 50). Kieli luo abstrakteja symbolisen ilmaisun rakenteita, kuten uskonto, filosofia, tiede ja taide, ja kykenee palauttamaan ne jokapäiväiseen elämäämme todellisina elementteinä. Arkiymmärryksemme rakentuu olennaisilta osin symbolisen kielen varaan. Kieli tuottaa järjestystä maailmaan kahdella tavoin: toteamalla ja toteuttamalla. (emt., 51, 173.)

Todellisuuden sosiaaliseen rakentumisen hyväksyminen on edellytyksenä puheessa esiin nousevien diskurssien tutkimiselle. Jotta olisi mielekästä selvittää, millaisia merkityksiä puheessa tuotetaan ja millaisia mahdollisia tarkoituksia ja seurauksia näillä merkityksillä on, on perusteltua hyväksyä, että sosiaalisissa suhteissa ja erityisesti kielen välityksellä myös tuotetaan todellisuutta ja pystytään vaikuttamaan käsityksiin todellisuudesta.

3.2 DISKURSSIANALYYSI

Diskurssianalyysin perusajatuksena on tarkastella kielenkäyttöä sosiaalisissa prosesseissa muotoutuvana ja rakentuvana toimintana (Suoninen 2016, 231). Käyttämällä tätä muotoutuvaa kieltä voidaan puolestaan rakentaa tietoa, luoda suhteita, käyttää valtaa ja muovata vallitsevia käytäntöjä (Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 6.) Diskurssianalyysin tavoitteena on selvittää, millaisia seurauksia keskustelussa esiin nousevalla puheella tai tekstillä rakennetaan. Tutkimuskohteena ovat tavat, joilla puhuja tai kirjoittaja kuvaa ilmiöitä ja rakentaa syy-seuraussuhteita. Diskurssianalyysissä tutkitaan siis, millaisina tekoina kielenkäyttö toimii. Näin on mahdollista päästä kiinni siihen, miten sosiaalista todellisuutta rakennetaan. (Suoninen 2016, 231–232.)

Diskurssianalyysin viitekehyksen käyttö edellyttävää tiettyjen lähtöoletusten hyväksymistä. Ne ovat ymmärrys kielestä luonteeltaan todellisuutta rakentavana ja kielenkäytöstä seurauksia tuottavana, ymmärrys rinnakkaisista, usein keskenään kilpailevista merkityssystemeistä ja toimijoiden kiinnittymisestä näihin merkityssystemeihin sekä ymmärrys merkityksellisen toiminnan sidonnaisuudesta kontekstiinsa. Kulloinkin valittu tutkimusongelma ja tutkimusasetelma vaikuttavat siihen, miten lähtöoletusten merkitys tutkimuksessa painottuu. (Jokinen ym. 2016, 26–27.)

Diskurssianalyysin käsitys kielestä on funktionaalinen. Funktionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että kielelliset merkitykset nähdään tilannesidonnaisina ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyvinä. Funktionaalisen näkemyksen mukaan olennaista on se, missä tilanteessa kieltä kulloinkin käytetään ja se, mitä kielellä tehdään. Kieli nähdään resurssina, joka mahdollistaa erilaiset valinnat ja kielenkäyttö erilaisten merkitysten tuottajana. Kielenkäyttäjä voi tehdä monia kielen käyttöön ja sen hyödyntämiseen liittyviä valintoja, joskin rajoituksia asettavat vallitsevat käytänteet ja käyttäjän oma kapasiteetti. (Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 10–11.)

Kielenkäytössä tehdyt valinnat ovat diskurssitutkimuksen näkemyksen mukaan sidoksissa kontekstiin, mutta myös sen muovaajia. Kielen ja kontekstin suhde nähdään siis kaksisuuntaisena siten, että kielenkäyttö kertoo omasta kontekstistään, kuten ajasta, paikasta ja vallitsevista normeista, mutta se voi myös vaikuttaa kontekstiin ja muuttaa sitä (Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 9). Aiemmat kielenkäytön tavat, siis merkitykset, joita valituille kielenkäytön tavoille on aiemmin annettu ja kontekstit, joissa niitä on käytetty, vaikuttavat tuotetun kielen ymmärrykseen. Kielenkäyttäjän on mahdollista hyödyntää tätä yhdistäen sanomansa haluamiinsa diskursseihin tai esimerkiksi tiettyjen diskurssien vastustamiseen. Kielenkäyttäjä

voi myös puntaroida, millaista kieltä missäkin kontekstissa on viisasta käyttää. Valinnat, joita kielenkäyttäjät tekee, rakentavat kuvaa käsiteltävänä olevasta asiasta ja muovaavat sitä, puhujan omaa minäkuvaa sekä puhujan suhdetta muihin. Valinnat siis rakentavat todellisuutta. (emt., 11–12.)

Diskurssianalyysin menetelmiä käyttävän tutkijan on tärkeää kiinnittää huomiota myös menetelmän haasteisiin. Tutkimuksessa on huomioitava erityisesti tutkijan oma alttius uusintaa jo olemassa olevia kategorioita ja käsitteistöjä. Kulttuurisesti ymmärrettävän tekstin tuottamiseksi tutkijan on kuitenkin välttämätöntä käyttää kulttuurisesti ymmärrettäviä merkityssysteemejä. Tämän vuoksi tärkeää on reflektoida ja pohtia, miten itse uusintaa vanhoja merkityssysteemejä. (Jokinen ym. 1993, 21–22).

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

4.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia diskursseja nuoruuden siirtymien edistämiseksi kansanedustajien täysistuntopuheenvuoroissa tuotetaan. Lisäksi pyrin tulkitsemaan, millaista kuvaa nuorista ja heidän toimijuudestaan näissä diskursseissa rakennetaan.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia ratkaisuja nuoruuden siirtymien edistämiseksi kansanedustajat tuottavat täysistunnoissa ja miten he niitä perustelevat?
2. Millainen kuva nuorista rakentuu kansanedustajien täysistunnoissa esittämissä ratkaisuissa nuoruuden siirtymien edistämiseksi?
3. Millaiseksi nuorten oma toimijuus rakentuu kansanedustajien nuoruuden siirtymien edistämiseksi täysistunnoissa esittämissä ratkaisuissa?

4.2 TÄYSISTUNNOT ANALYYSIN KOHTEENA

Tutkimukseni aineistona toimivat eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat. Valitsin juuri täysistunnoissa esitetyt puheenvuorot tutkimuksen kohteeksi, koska ne ovat luonteeltaan julkisia. Esimerkiksi valiokuntien keskustelu on sen sijaan salaista ja saatavilla ovat vain valiokuntien antamat mietinnöt ja lausunnot, jotka ovat muodoltaan lähellä harkittua virkakieltä. Ne ovat nähdäkseni siten vähemmän hedelmällisiä lähteitä löytää mahdollisimman monipuolisesti kansanedustajien tuottamia ratkaisuja nuoruuden siirtymien edistämiseen ja hahmottaa ratkaisujen kautta rakentuvaa kuvaa nuorista, kuin täysistuntojen protokollasta huolimatta muodollisesti ja sisällöllisesti vapaampi keskustelu. Myös kansanedustajien täysistunnoissa esittämät puheenvuorot ovat usein huolella suunniteltuja ja myös valmiiksi käsikirjoitettuja. Osa täysistunnoissa esitetyistä puheenvuoroista on laadittu myös edustamaan koko puhujan oman eduskuntaryhmän näkemystä käsillä olevaan asiaan. Näen kuitenkin, että julkisesti puhutuksi tarkoitettut ja kansanedustajan henkilökohtaisesti esittämät puheenvuorot sopivat aineistoksi, kun on tarkoitus selvittää, miten kansanedustajat ratkovat nuoruuden siirtymien ongelmia ja millaista kuvaa nuorista he samalla rakentavat.

Eduskunnan täysistunnossa tapahtuu lakien säätäminen, valtion talousarviosta päättäminen, hallituksen selontekojen, tiedonantojen ja kertomusten käsittely sekä kansainvälisten sopimusten hyväksyminen. Lisäksi täysistunto toimii myös foorumina ajankohtaiselle poliittiselle keskustelulle. Suullinen kyselytunti, ajankohtaiskeskustelu, välikysymys ja pääministerin ilmoitus toimivat täysistunnoissa areenana keskeisten ajankohtaisten asioiden käsittelylle. (Eduskunta, 2020.) Täysistunto on siis tärkeä yhteiskunnallisen keskustelun ja poliittisen päätöksenteon paikka ja tila.

Eduskunnan täysistunnoissa käydystä keskustelusta ja sen laadusta ja merkityksestä on esitetty erilaisia näkemyksiä. Pekonen (2011) kuvaa yleistä käsitystä eduskuntapuheesta ”tyhjäksi puheeksi”, mitä korostaa edustajien vähäinen mielenkiinto toistensa puheita kohtaan ja esimerkiksi tyhjälle salille pidetyt puheenvuorot (16). Täysistunnoissa käydyn keskustelun arvostuksen puute toistuu osassa Pekosen haastattelemien kansanedustajien näkemyksiä. Edustajat kuvaavat täysistuntoja esimerkiksi ”teatteriksi” tai arvioivat täysistunnoissa käydyllä keskustelulla olevan valiokuntatyöskentelyyn verrattuna vain vähän vaikutusmahdollisuuksia todelliseen päätöksentekoon (emt. 98–100). Pekonen pitää kuitenkin edelleen ajankohtaisena demokratian klassisten tekstien näkemyksiä julkisesta puheesta parlamentin tärkeimpänä tehtävänä ja julkisen puheen taidon käyttäjälleen tuomasta arvostuksesta ja poliittisesta vallasta (emt. 14). Vaikka täysistuntopuhe ja erityisesti television ja Yleisradion Yle Areena - suoratoistopalvelun kautta helposti kansalaisten saavuttavissa oleva eduskunnan kyselytunti voidaankin ehkä nähdä joskus kansalaisille ja kilpakumppaneille suunnattuna näytelmänä, on edustajien julkisen puheen tutkimisella mielestäni paikkansa. On perusteltua tarkastella, millaisissa konteksteissa kansaa edustamaan valitut henkilöt julkisesti tuovat esiin nuoret ja nuoruuden ja millä tavalla he näihin liittyviä haasteita ratkovat, kun yleisöksi voidaan laskea edustajatovereiden lisäksi koko kansa.

4.3 AINEISTON KERUU JA ANALYYSIPROSESSI

Valikoin aineistoksi eduskunnassa noin kuukauden aikana käydyt täysistuntokeskustelut aikaväliltä 5.9.-1.10.2019. Rajaus oli sattumanvarainen, sillä tarkoitukseni ei ollut tutkia eduskunnassa käytyä keskustelua minkään tietyn käsittelyssä olevan teeman osalta, vaan olin kiinnostunut tutkimaan nuoruuden siirtymiin liittyvää keskustelua ja siitä välittyvän nuoruuskuvan rakentumista eduskunnan täysistuntopuheissa yleisesti. En rajannut täysistuntoja ennalta niissä käsiteltyjen aiheiden mukaan, koska tavoitteeni oli löytää monipuolisesti

kansanedustajien esittämiä ratkaisuja siirtymien haasteisiin ja selvittää, millainen kuva näiden ratkaisujen kautta rakentuu nuorista.

Täysistuntoja osui ajalle yhteensä 16, joista yhdeksästä paikansin nuoruuden siirtymiin liittyviä keskusteluita. Valikoituneelle ajanjaksolle osui puheenvuoroja sekä koulutus-työelämäsiirtymään, lapsuuden kodista itsenäistymiseen, että oman perheen perustamiseen liittyen. Pidän aineistoa määrällisesti ja laadullisesti kattavana tutkimuksen tekemiseen, mutta tiedostan, että rajaamalla aineiston toisella tavalla, olisin voinut löytää myös toisenlaisia vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Aineiston rajattuani kävin systemaattisesti läpi pöytäkirjat valikoituneelta aikaväliltä etsien hakusanoin ”nuor”, ”opisk”, ”syrj”, ”perh”, ”synt” ja ”synnyt”, nuoriin, nuoruuteen, koulutukseen, opiskeluun, perheellistymiseen, syntyvyyteen ja syrjäytymiseen liittyviä puheenvuoroja. Työllisyyteen tai työttömyyteen liittyviä hakuja en tehnyt erikseen, koska uskoin löytäväni nuoriin ja työmarkkinoihin liittyvät puheenvuorot muiden hakujen yhteydessä. Paikannettuani aineistosta nuoriin ja siirtymiin liittyvät keskustelut, minun oli myös mahdollista etsiä silmäilemällä työllisyyteen ja työttömyyteen liittyviä keskusteluja.

Valitsin syrjäytymisen hakusanaksi tehtyäni alustavia hakuja ja huomattuani, että monet syrjäytymisestä käydyt keskustelut kytkeytyivät siirtymiin. Pidän syrjäytymistä perusteltuna hakusanana, vaikka se ei ole suoraan yhdistettävissä nuoruuden siirtymiin samalla tavoin kuin vaikkapa koulutus tai perheen perustaminen. Syrjäytymisellä voidaan viitata ongelmaan elämäntulon toivotussa etenemisessä. Tämän vuoksi näen, että nuorten syrjäytymiseen etsityt ratkaisut ovat tutkielmani kannalta merkityksellisiä.

Pidin kriteerinä aineistoon valikoimilleni puheenvuoroille sitä, että niistä oli löydettävissä yhteys nuoruuden siirtymiin. Rajauksen tekemiseen liittyi haasteita, sillä etenkin keskusteluissa, joissa esille nousivat peruskoulu sekä varhais- ja esiopetus, oli tosinaan vaikeaa erottaa, perusteltiinko esitettyjä ratkaisuja nimenomaan nuoruuden siirtymien edistämiseksi. Kaikkien lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen tähtäävien ratkaisujen voi käsittää tavoittelevan sitä, että heidän elämänsä jatkossa etenisi mahdollisimman hyvää polkua. Koska halusin kuitenkin etsiä puheenvuoroja, joilla oli selvä kytkös nuoruuden siirtymiin, päädyin tekemään rajaukseni siten, että mahdutin aineistoon esimerkiksi vain sellaiset varhaiskasvatusta käsittelevät puheenvuorot, joista oli paikannettavissa varhaiskasvatuksen yhteys nuoruuden siirtymissä etenemiseen.

Luin pöytäkirjoista huolellisesti läpi nuoruutta ja nuoria koskevat puheenvuorot ja tallensin niiden keskeiset kohdat itselleni melko laajasti puheenvuoro-otteiksi siten, että jälkikäteen tekstiin palattaessa olisi mahdollista ymmärtää koko puheenvuoron asiayhteys ja konteksti. Varsinaista aineistoa kootessani huomioin myös sen, että mahdolliset edustajien väliset, samasta aiheesta käydyt debaattit olisi jälkikäteen mahdollista paikantaa. Kirjasin puheenvuoro-otteen yhteyteen puhujan nimen, puoluekannan sekä sen, oliko kyseessä hallitus- vai oppositiopuolueen edustaja. Esimerkiksi puoluekannalla ja debaattissa syntyvällä kontekstilla voidaan diskurssianalyysissä nähdä olevan merkittävää vaikutusta puheessa rakentuvaan kieleen ja diskursseihin. Analyysin myöhemmässä vaiheessa totesin kuitenkin, että kansanedustajien tuottaman puheen tärkeimmät kontekstit oman tutkielmani näkökulmasta olivat eduskunta lainsäädännön ja vaikuttamisen tilana ja täysistunto julkista puhetta sisältävänä tapahtumana. Huomasin analyysia tehdessäni puoluekannalla olevan jonkin verran merkitystä sille, millaisia ratkaisuja edustajat siirtymien tukemiseksi esittivät. Koska tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut tehdä puoluepoliittista analyysiä, vaan tutkia millaisia ratkaisuehdotuksia nuoruuden siirtymien haasteisiin ja millaista nuoruuskuvaa kansanedustajat puheessaan rakentavat, tyydyin tarkastelemaan erilaisia ratkaisuehdotuksia ilman puoluekannan huomioimista. Debattien seuraamisen sijaan keskityin yksittäisiin puheenvuoroihin, koska huomasin että niistä oli usein paikannettavissa ehdotuksia siirtymien edistämiseen, olivatpa ne sitten keskustelun avauksia, itsenäisiä kommentteja tai vastauksia muiden edustajien esittämiin kysymyksiin ja haasteisiin. Tarkoitukseni ei ollut tutkia puheenvuoroja vuorovaikutussuhteessa toisiinsa, vaan niiden yhdessä muodostamia diskursseja.

Paikannettuani täysistuntopöytäkirjoista puheenvuorot, jotka sisälsivät ratkaisuehdotuksia nuoruuden siirtymien edistämiseksi ja yhdistettyäni ne omaksi tiedostokseen aiheeni perusteella rajattuina puheenvuoro-otteina, aloitin varsinaisen analyysityön. Alustavaa analyysia olin tehnyt jo rajatessani aineistoksi siirtymiin liittyvät puheenvuorot ja pohtiessani, millaisia ratkaisuja niissä pyritään siirtymiin etsimään. Käytyäni lopullisen aineiston läpi useaan otteeseen pystyin tiivistämään puheenvuoroista niissä rakentuneet keskeiset nuoruuden siirtymien edistämisen diskurssit.

Kuvaan aineiston analyysissa, millaisia diskursseja nuoruuden siirtymien edistämiseen täysistuntojen puheenvuoroissa rakentuu. Lisäksi kuvaan, millaista kuvaa nuorista tulkitseen näissä diskursseissa rakennettavan. Tiedostan, että tulkinnat ovat riippuvaisia itsestäni tutkijana ja siksi myös alttiita omille ennakoajatuksilleni ja virhepäätelmilleni. Pidän kuitenkin nämä

reunaehdot huomioiden tutkimisen arvoisena koettaa selvittää, millaista kuvaa toimivista ratkaisuista nuoruuden siirtymien haasteisiin sekä nuorista itsestään kansanedustajat puheessaan rakentavat.

Kansanedustajien puheenvuoroissaan esittämät ratkaisut kytkeytyvät usein useampaan kuin yhteen diskurssiin ja diskurssien välille on myös paikannettavissa toistuvia yhteyksiä. Eri diskurssit tukevat ja mahdollistavat toistensa toteutumista. Pidän kuitenkin mielekkäänä erotella diskurssit toisistaan, jotta olisi mahdollista ymmärtää, millä tavalla puheessa rakennetaan ratkaisuja siirtymiin tiettyjä perusteluita tai vaatimuksia korostaen. Pysin diskursseja kuvatessani tuomaan esille niiden kytkeytymisen toisiinsa ja kiinnittämään huomiota myös siihen millaisia, ehkä puheenvuoroissa vähäiselle huomiolle jääviä yhteyksiä, niiden väliltä voi löytää.

Olen hyödyntänyt analyysissa kansanedustajien puheenvuoroista poimittuja, siirtymien edistämistä tukevia ratkaisuehdotuksia sisältäviä aineisto-otteita. Aineisto-otteiden tarkan analyysin kautta kuvaan, miten olen löytänyt vastaukset tutkimuskysymyksiini. Koska kansanedustajien puheenvuorojen pituudet vaihtelevat täysistuntokeskusteluissa suuresti ja saattavat olla teksteinä jopa sivujen mittaisia, olen valinnut puheenvuoroista aineisto-otteiksi juuri niitä kohtia, joissa keskitytään siirtymien edistämisen ratkaisuihin. Aineisto-otteita valitessani olen tutustunut tarkasti koko puheenvuoroon ja kontekstiin, jossa se esitetään, jotta en tulisi irrottaneeksi valittua otetta omasta asiayhteydestään. Olen valinnut kansanedustajien puheenvuoroista aineisto-otteet siten, että niissä tiivistyy keskeisiä diskurssissa esitettyjä ratkaisuja ja perusteluita tai ne tuovat täydentävää näkökulmaa diskurssissa rakentuvaan käsitykseen nuoruuden siirtymien edistämisestä ja nuorista. Tutkimuksessani keskiössä ei ole puhujien poliittinen sitoutuminen, enkä ole sen vuoksi myöskään eritellyt analyysissa, mitä puoluetta puhuja edustaa. Aineisto-otteet, joita olen nostanut esiin, edustavat kuitenkin monipuolisesti puoluepoliittista kenttää. Käytän analyysiosiossa termiä aineisto-ote viitatessani puheenvuoro-otteesta rajattuun ja analyysissa tarkastelemaani sitaattiin. Puheenvuorolla viitataan kansanedustajien täysistuntokeskusteluissa esittämiin puheenvuoroihin, joista olen tarkastellut juuri nuoruuden siirtymiin liittyviä osia.

4.4 TUTKIMUSEETTISET KYSYMYKSET

Jokaisen tutkimusta tekevän on kiinnitettävä huomiota myös tutkimuseettisiin kysymyksiin. Eettisen pohdinnan tarkoitus on tehdä näkyväksi tutkimuksen aihevalinnan reunaehdot ja syyt

tutkimukseen ryhtymiselle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 154). Tämän tutkimuksen eettistä pohdintaa yksinkertaistaa se, että valittu aineisto on koottu kansanedustajien julkisesti lausumien puheenvuorojen litteroinneista, jotka ovat esillä Suomen eduskunnan verkkosivuilla osana julkisia ja tutkimuskäyttöön vapaita täysistuntopöytäkirjoja. Koska kansanedustajien työ on luonteeltaan julkista ja he ovat varmasti tietoisia sekä täysistuntojen digitaalisesta tallentamisesta että täysistuntopöytäkirjojen julkisuudesta, en näe tutkimuksenasetteluni tai aineiston kokoamisen lähtökohtaisesti pitävän sisällään merkittäviä tutkimuseettisiä haasteita.

Tutkimuseettisen pohdinnan kohteeksi nousee omassa tutkimuksessani ennen kaikkea se, millä tavoin tulkitsem kansanedustajien puheenvuoroja ja millaisia johtopäätöksiä niistä teen. Osaanko käyttää diskurssianalyttistä menetelmää siten, etten rakenna kansanedustajien puheenvuoroista diskursseja, joille ei ole mitään perustaa? Pystynkö analysoimaan puheenvuoroja tulkitsematta niistä omia, puoluepolitiikkaan kytkeytyviä ennako-odotuksiani tai asettamatta analyysin kuvauksessa puhujaa tarpeettomasti epäedulliseen valoon? Vaikka aineisto-otteissa ei ole mainittu puhujan nimeä, ovat täysistuntopöytäkirjat julkisia ja kuka tahansa voi internetin hakukoneita käyttäen halutessaan tarkistaa, kenen puheenvuorosta analysoidussa otteessa on kyse. Tutkimuseettinen pohdintani liittyy siis ennen kaikkea analyysitavan oikeaan käyttöön.

Olen löytänyt tutkimuseettiseen ongelmaani kaksi ratkaisua. Ensimmäinen niistä on esitetty diskurssianalyysia käsittelevässä kirjallisuudessa ja liittyy suoraan menetelmän käyttöön. Jokisen (2016b) mukaan diskurssianalyttisen tutkimuksen tutkimuskohteena toimivat kielelliset prosessit ja kielellisten prosessien tuotteet, joissa rakennetaan sosiaalista todellisuutta ja kanssakäymistä. Tutkimuskohteen ja tutkittavan välinen suhde on sekin vuorovaikutuksellinen, koska tulkitsevasta tutkimustavasta ei voida sulkea pois tutkijan omaa roolia tulkitsejana ja siten myös osallisena todellisuuden rakentamiseen. Tärkeää on lisäksi huomata, että tutkimuskohteeksi valitusta aineistosta ei ole tarkoitus etsiä esimerkiksi aineistosta irrallisia mentaalisia prosesseja tai universaaleja syy-seuraus-suhteita. (Mt. 253.) Ymmärrän tämän siten, että diskurssianalyttisen tutkimuksen tarkoitus on tehdä näkyväksi kielen käytön todellisuutta rakentavaa prosessia ja tämän seurauksellisuutta, mutta ei johtaa kielenkäyttäjän tuottamasta tekstistä kontekstiin liittymättömiä oletuksia tai esittää tutkimusprosessissa tehtyjä tulkintoja objektiivisina tosiseikkoina.

Diskurssianalyysin sääntöjen hyväksyminen jättää mielestäni enää vähän ratkaistavaa tutkimuseettiseen ongelmaani, mutta haluan kuitenkin tuoda esille myös toisen näkökohdan.

Vaikka kansanedustajien puheenvuorot ovat julkisia ja kansanedustajia pidetään julkisina henkilöinä, joiden tulee kestää muita kansalaisia voimakkaampaa kritiikkiä, ajattelen että edustajat joutuvat usein varsin julmallakin tavalla tilille kaikesta sanomastaan. Pidän tärkeänä tuoda esiin sen, ettei tutkielmassani ole kyse kansanedustajien puheenvuorojen ruotimisesta heitä henkilökohtaisesti arvioiden, vaan yrityksestä ymmärtää, miten suomalaisten päättäjikseen valitsemat henkilöt hahmottavat nuorten elämäntilanteita ja millaisia ratkaisuja heillä on esittää niiden tukemiseksi. On myös muistettava, etteivät kansanedustajat edusta puheenvuoroissa tavallisesti vain itseään, vaan heidän puheenvuoronsa kiinnittyvät myös erilaisiin asemiin puolueissa, valiokunnissa, hallituksessa ja oppositiossa. Asema velvoittaa ministeriä erilaiseen puhetapaan kuin rivikansanedustajaa, eikä ryhmäpuheenvuoron pitäjä voi ajatella edustavansa vain itseään. Edustajien positiot puhujina ovat siis aina sidottuja moniin vallan jakautumiseen liittyviin tekijöihin ja usein toki myös heidän edustamiensa kansalaisten odotuksiin.

5. RATKAISUT NUORUUDEN SIIRTUMIEN HAASTEISIIN

5.1 SIIRTUMIEN EDISTÄMISEN KOLME DISKURSSIA

Paikansin täysistuntopuheenvuoroista kolme selkeää diskurssia, joiden kautta tulkitsin kansanedustajien rakentavan ratkaisuja nuoruuden edistämiseksi ja perustelevan näitä ratkaisujaan. Diskurssit ovat:

- 1) instituutioiden diskurssi
- 2) tuen ja palveluiden diskurssi
- 3) kontrollin diskurssi

Näiden lisäksi paikansin aineistosta yksittäisiä ratkaisuehdotuksia siirtymien edistämiseen, joiden en kuitenkaan katsonut muodostavan selkeää, omaa diskurssiaan, joka olisi kytkeytynyt nuoruuden siirtymiin. Muutamissa puheenvuoroissa esiin nousi esimerkiksi ehdotus varmistaa nuoruuden siirtymien kautta tapahtuvan yhteiskunnan ylläpitäminen ja väestön uusiutuminen maahanmuuton kautta. Puheenvuoroissa toivottiin Suomeen saatavan ulkomailta ihmisiä, jotka puhujien rakentamassa ehdotuksessa toteuttaisivat nuoruuden siirtymiin kytkeytyviä elämänvaiheita perinteisellä tavalla: opiskellen, työllistyen ja perustamalla perheen. Näin maahanmuuttajat helpottaisivat tilannetta, jossa syntyvyys laskee ja työvoimasta on pulaa. Koska maahanmuuttopuhe ei kuitenkaan yhdistynyt kansanedustajien puheessa suoraan nuoruuden siirtymiin ja nuoriin, en perehtynyt siihen tarkemmin.

5.2 INSTITUUTIOIDEN DISKURSSI

Eniten nuoruuden siirtymien edistämiseksi ehdotettiin ratkaisuja, jotka kytkeytyvät instituutioiden kautta tapahtuvaan yhteiskuntaan kiinnittymiseen ja toivottuun etenemiseen elämässä. Nimesin tämän instituutioiden diskurssiksi. Instituutioiden diskurssiin luin mukaan puheenvuorot, joissa siirtymien edistämiseksi ehdotetaan kouluun, varhaiskasvatukseen, neuvolajärjestelmään, perheeseen ja työhön liittyviä ratkaisuja. Instituutioiden yhteydessä kansanedustajat puhuvat usein tuesta ja varhaisesta tuesta. Erotan kuitenkin institutionaaliset ratkaisut tuen ja palveluiden ratkaisuista, koska instituutioihin siirtymien edistämiseen tukeuduttaessa kyse on universaalista, yhteiskunnan tuottamasta rakenteesta ja sen tuomasta tuesta, jonka oletetaan olevan kaikkien saatavilla. Taloudellista tukea tai erityisiä palveluita taas järjestetään useimmiten yksilöllisen tarpeen tai elämäntilanteen mukaan.

Instituutiodiskurssin vahvuutta aineistossa selittää osaltaan eduskunnassa syyskuussa 2019 käyty keskustelu kansalaisaloitteesta lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumiseksi alakouluissa. Kansalaisaloite esitti syrjäytymisen ehkäisyksi ja siten siirtymien edistämiseksi alakouluihin vietävää tukea, mikä ohjasi keskustelua kouluinstituution suuntaan. Aloitetta koskevassa keskustelussa nousee kuitenkin esiin myös muita ratkaisuehdotuksia. Kansalaisaloitekeskustelun lisäksi instituutionaalisia ratkaisuja ehdotettiin käsiteltäessä varhaiskasvatustilanteiden muutosta, yrittäjyyden edellytyksiä, hallituksen työllisyys- ja talouspolitiikkaa, hallituksen päätösten vaikutusta keskituloisiin, selontekoa Suomen osallistumisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa sekä keskustelussa Eduskunnan kirjaston kertomuksesta.

Instituutioihin keskittyvissä ratkaisuehdotuksissa kansanedustajat tuovat esille tarpeita vahvistaa, muuttaa tai muovata instituutioita lasten ja nuorten tarpeisiin sopivaksi ja siten siirtymiä edistäviksi. Suurin osa instituutiodiskurssin ratkaisuista keskittyy koulutukseen. Ratkaisuehdotuksiin sisältyy esimerkiksi vaatimuksia lisätä koulutuksen resursseja, pidentää oppivelvollisuutta alusta ja lopusta, parantaa koulun henkilökunnan jaksamista sekä tuoda kouluun uusia, lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia henkilöstöryhmiä. Perheen merkitys nuoruuden siirtymiä edistävänä instituutiona nousee myös esille joissakin puheenvuoroissa. Näissä puheenvuoroissa korostetaan perheiden merkitystä ja vastuuta, mutta myös pahoitellaan sitä, etteivät kaikki perheet pysty tukemaan lapsia ja nuoria riittävästi. Tämän vuoksi nähdään perustelluksi vaatia, että muiden instituutioiden ja palvelujärjestelmän kautta lapsille ja nuorille taataan tarvittavat edellytykset elämässä etenemiseen. Ehdotuksissa, joissa esille nousee työ, rakennetaan työstä kuvaa luonnollisena, ihmisen oikeanlaiseen elämään kytkevänä instituutiona.

Kouluinstituutioon kytkeytyvissä ratkaisuehdotuksissa koulutuksesta rakennetaan keinoja ehkäistä syrjäytymistä, kiinnittää nuoret yhteiskuntaan ja taata nuorille hyvä tulevaisuus. Joissakin puheenvuoroissa mainitaan myös tätä kautta saavutettu kansantaloudellinen hyöty. Seuraavassa aineisto-otteessa, joka esitettiin keskustelussa hallituksen työllisyys- ja talouspolitiikasta, perustellaan kouluinstituution merkitystä onnistuneille nuoruuden siirtymille tilanteessa, jossa koulutuksen resurssien katsotaan heikentyneen:

Käytännössä tuo tarkoitti, että viime hallitus heikensi tulevaisuuden nuorilta yhdenvertaisen mahdollisuuden työhön, kun koulutus ei niukkenevien resurssien vuoksi pysty enää yhtä voimakkaasti toteuttamaan tärkeää tehtäväänsä tasa-

arvoisen tulevaisuuden takaajana kaikille nuorille. --- Olennaista on visio tulevaisuudesta. Suomen suurimpia haasteita työllisyydenkin näkökulmasta ovat liian matala koulutustaso, kasvavat oppimiserot ja muista Pohjoismaista poikkeava matala osallistumisaste varhaiskasvatukseen. Hyvinvointivelkaa kurotaan umpeen juuri elämän alkuvaiheessa investoimalla koulutukseen ja lasten ja nuorten hyvinvointiin tuntuvasti. Talous on politiikassa ennen kaikkea keino, ei päämäärä sinänsä.

Aineisto-otteessa ratkaisuksi koulutus-työelämä-siirtymän edistämiseen ehdotetaan koulutuksen vahvistamista edellisen hallituskauden leikkausten jäljiltä. Otteessa korostetaan koulutuksen merkitystä nuorten tasa-arvoisen tulevaisuuden ja yhdenvertaisten työllisyysmahdollisuuksien takaajana. Koulutuksen resurssien merkitystä perustellaan kolmella tavalla: jo mainitulla nuorten tasa-arvoisen tulevaisuuden takaamisella, työllisyydellä sekä hyvinvointivelan umpeen kuomisella. Näin kansantalous, yksilöiden välinen tasa-arvo ja kansalaisten hyvinvointi nivoutuvat yhteen. Nuoret ovat puhujan mukaan koulutusleikkausten kärsijöitä. Puhuja rakentaa kuvaa nuorista, joiden koulutus-työelämä-siirtymän onnistuminen ja mahdollisuudet tulevassa työelämässä ovat riippuvaisia kouluinstituutiosta ja sille osoitetuista resursseista.

Kouluinstituution merkitys puheenvuoroissa korostuu universaalina, koko ikäluokan tavoittavana väylänä tukea lapsia ja nuoria. Seuraavassa aineisto-otteessa analysoidaan, miten koulun ja muiden instituutioiden kautta voidaan puuttua siirtymien onnistumista uhkaaviin ongelmiin:

On hyvin olennaista huolehtia varhaisesta tuesta ja puuttumisesta juuri sellaisissa palveluissa, jotka tavoittavat koko ikäluokan, ja huolehtia myöskin siitä, että tukea on saatavilla ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Erityisesti on huomioitava lapsen ja nuoren elämäntilanteessa tapahtuvat muutokset, siirtymät ja epäjatkuvuudet, koska ne ovat aina tällaisia haastavia kohtia elämässä. Vaikeissa tilanteissa tukea tarvitaan enemmän, mutta ajattelen, että ongelmiin pitäisi päästä kiinni jo ennen niiden kärjistymistä. Suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä ei tarvitse monimutkaista palvelukokonaisuutta, ja moni enemmänkin tarvitseva hyötyy varhaisesta tuesta. Parhaita kanavia sille ovat neuvolat, varhaiskasvatus ja perusopetus, joissa kohdataan kokonaiset ikäluokat.

Aineisto-otteessa nuoruuden siirtymien edistäjinä yhdistyvät tuki ja instituutiot. Nuoruuden siirtymien tukeminen rakentuu koko ikäluokan tavoittavien instituutioiden varaan. Vaikka puhuja myöntää, että erityistä tukea on oltava tarjolla, pohja onnistuneille siirtymille rakentuu hänen puheessaan kuitenkin peruspalveluista muodostuvien instituutioiden eli neuvolajärjestelmän, päiväkodin ja koulun varaan. Aineisto-otteessa siirtymien edistämisen ratkaisuja ovat universaalien tuen ohella varhainen ja yksinkertainen tuki, joita voivat tarjota nimenomaan koko ikäluokan kohtaavat toimijat. Oteesta on vaikeaa paikantaa nuoria tai näkemystä heistä. On kuitenkin tulkittavissa, että puhuja hahmottaa nuoret siirtymissään pääosin instituutioiden tuottaman yleisen tuen turvaamina etenevänä joukkona, johon kuuluvat yksilöt tarvitsevat erityistä tukea vain poikkeuksellisen haastavissa olosuhteissa. Parhaiten nuorten erityisen tuen tarvetta ehkäistään vahvistamalla instituutioiden tuottamaa universaalista tukea elämän varhaisina vuosina.

Kansanedustajien puheenvuoroissa ei ole aina ristiriidatonta, millä tavalla kouluinstituution eri osa-alueita tulisi tukea, jotta instituutio edistäisi nuorten hyvinvointia ja mahdollisuuksia hyvään tulevaisuuteen parhaiten. Joissakin puheenvuoroissa kansanedustajat käyvät kamppailua siitä, kuuluisiko tuki ohjata varhaisiin vuosiin, oppilashuollon ja erityisopetuksen vahvistamiseen vai peruskoulun loppuvaiheessa oleville tai sen jo päättäneille nuorille. Samoin vastakkain voivat asettua koulujärjestelmä lasten ja nuorten oppimisen instituutioon ja erilaiset tukipalvelut, jotka kytkeytyvät osin myös kouluun. Peruskoulun jo päättäneiden nuorten ja nuorempien koululaisten institutionaalisesta tuesta saatujen hyötyjen vertailua kuvaa seuraava aineisto-ote, joka on poimittu kansalaisaloitekeskustelussa lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä alakouluun vietävällä tuella esitetystä puheenvuorosta:

Ennaltaehkäisevien ja varhaisvaiheen palveluiden puuttuminen johtaa siihen, että sairaudet pahenevat ja vaativat sitten entistä kalliimpia hoitoja. Samoin kouluterveydenhuollon puutteet näkyvät lisääntyvinä lastenpsykiatrian kuluina. Kun tilanne on tämä, niin kysyisin ministeriltä: eikö nyt olisi parasta panostaa käytettävissä olevat varat kouluissa nimenomaan ryhmäkokojen pienentämiseen, näiden opintososiaalisten tukimuotojen vahvistamiseen samoin kuin erityisopetuksen vahvistamiseen sen sijaan, että oppivelvollisuusikää ryhdytään korottamaan, jolloin ollaan syrjäytymisen kannalta jo liian myöhässä?

Aineisto-otteessa ratkaisuksi syrjäytymisen ehkäisyyn tarjotaan käytettävissä olevien resurssien sijoittamista voimassa olevan oppivelvollisuusiän puitteissa oppilashuoltoon,

erityisopetukseen ja ryhmäkokoihin, sen sijaan että pidennettäisiin oppivelvollisuusikää. Kouluinstituution ja sen tukipalveluna toimivan kouluterveydenhuollon vahvistamista nykyisen oppivelvollisuusiän puitteissa esitetään ratkaisuksi myös terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitsemiseen. Aineisto-otteessa ei sen sijaan katsota hyödylliseksi sitoa peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa olevia nuoria kouluinstituutioon niin vahvasti, kuin oppivelvollisuus tekee. Aineisto-otteessa todetaan, että voimassa olevan oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten syrjäytymisen torjunnassa ollaan jo myöhässä, eikä heidän oppivelvollisuutensa pidentämisestä siten olisi hyötyä. Koulutuspolullaan peruskoulun jälkeen hapuilevat nuoret esitetään näin ryhmänä, joiden syrjäytymisen ehkäisyn mahdollisuudet on jo hukattu, ainakin jos keinona olisi tarkoitus käyttää kouluinstituution vaikutuspiiriin sitomista velvoittavuudella. Käytettävissä olevat resurssit olisi puhujan mielestä taloudellisempaa suunnata nuoremmille alaikäisille, joiden syrjäytymisen ehkäisyyn hän uskoo vielä voitavan vaikuttaa. Aineisto-otteessa rakentuu kuva alaikäisistä nuorista, jotka nähdään jo liian syrjäytyneiksi hyötymään riittävästi oppivelvollisuuden kautta järjestävästä opetuksesta ja tuesta, ja joiden oikeus kouluinstituution tukeen asettuu ristiriitaan nuorempien koululaisten saaman tuen kanssa.

Perheiden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja siirtymien edistämisessä nousee myös esille instituutiodiskurssia rakentavissa puheenvuorossa. Perheisiin keskittyvissä puheenvuoroissa nousee esille kaksi pääteemaa, jotka ovat huoli perheiden merkityksen unohtamisesta sekä huoli perheiden kyvyttömyydestä tukea lapsia ja nuoria riittävästi. Seuraavassa aineisto-otteessa, joka esitettiin osana puheenvuoroa kansalaisaloitekeskustelussa lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä, pohditaan kodin merkitystä lapsen ja nuoren hyvän elämän edellytyksenä:

Myös lapsiperheiden köyhyys aiheuttaa suuria ongelmia, myöskin sitä syrjäyttämistä ja syrjäyttämistä, josta olemme tänään kuulleet. Siksi on aivan erinomaista, että tietystä kritiikistä huolimatta hallitus on ryhtynyt siihen, mikä on oikein ja kannatettavaa: kohentamaan perusturvaa sekä muun muassa opiskelijaperheiden toimeentuloa yksinhuoltajien ja monilapsisten perheiden lapsilisää korottamalla ja korottamalla pienimpiä vanhempainpäivärahoja. --- Koti on kaiken lähtökohta. Lapsen ja nuoren hyvinvointi pohjimmiltaan ja perimmiltään lähtee kodista. Tässä aloitteesta käydyssä keskusteluissa ei juurikaan ole viitattu kotiin ja perheisiin. On syytä kysyä laajemminkin, olemmeko me jollakin tavalla siirtäneet liikaa vastuuta kodeista ja perheistä esimerkiksi varhaiskasvatukselle ja kouluille. Me voimme sijoittaa kouluihin

psykologeja, kuraattoreita, terapeutteja. Me voimme laittaa niihin valtavat määrät rahaa, mutta jos me emme vahvista kotien ja perheiden hyvinvointia, niin tuolla tiellä ei ole loppua.

Aineisto-otteessa ratkaisuehdotukseksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseen ja siten myös nuoruuden siirtymien edistämiseen esitetään vahvaa perheen tukea. Aineisto-otteessa limittyvät voimakkaasti siirtymien tukemisen institutionaaliset ratkaisut ja yhteiskunnan erityisin palveluin tarjoaman tuen ratkaisut. Perhettä instituutiona on tuettava taloudellisesti, jotta se kykenee tehtävänsä, eli takamaan lapsen ja nuoren hyvinvoinnin. Aineisto-otteessa asetetaan vastakkain koulu- ja perheinstituutioiden tukeminen. Kouluinstituution vahvistaminen ja täydentäminen mielenterveyden osaajilla ei puhujan mukaan auta, mikäli hänen näkemyksensä mukainen hyvinvoinnin perusta, eli perhe, ei ole vahva. Siksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävissä ratkaisuissa tulisi kiinnittää huomiota juuri perheinstituution vahvistamiseen ja kohdistaa sille tukea ja palveluita. Aineisto-otteessa lapset ja nuoret tuodaan esille osana perheitä ja heidän hyvinvointinsa riippuvuutta perheinstituutiosta korostetaan.

Toisessa samassa keskustelussa esitetyssä puheenvuorossa ja siitä irrotetussa aineisto-otteessa pohdinta perheinstituution merkityksestä syrjäytymisen ehkäisyssä kytkeytyy myös työn merkitykseen instituutiona:

Niin kauan kuin on puhuttu syrjäytymisestä, olen saanut näppylöitä. Minusta termi on tahallisen väärään johtava. Se syyllistää yksilön itsensä kontolle oman onnetoman kohtalonsa ikään kuin hän itse vapaana valintanaan olisi päättänyt haluta syrjäytyä. Minusta osuvampi ilmaisu olisi syrjäytetty, jolloin elinympäristönkin kontolle säilytyisi osuutensa tästä onnettomuudesta. Olen pohtinut, onko tämä seurausta rakenteellisesta pitkäaikaistyöttömyydestä, jossa perheen lapset eivät ole koskaan nähneet kummankaan vanhempansa lähtevän töihin. Tällaisessa tapauksessahan lapsen kiinnittyminen normaaliin arkeen ei ole saanut oikeaa mallia. Tutkimuksista tiedetään, että paitsi sosiaalinen myös taloudellinen ja terveydellinen huono-osaisuus siirtyy paikoin sukupolvelta toiselle. Tällainen kehitys on katkaistava. Syrjäytymisvaarassa oleva lapsi tai nuori pitää osata ajoissa tunnistaa. Tässä vastuu on ensisijaisesti huoltajilla, mutta se voi olla joku muukin, sillä lapsi tarvitsee edes jonkun, edes yhden turvallisen ja luotettavan aikuisen.

Aineisto-otteessa pohditaan, mistä lasten ja nuorten syrjäytyminen tai syrjään joutuminen johtuu. Puhuja arvioi, että elinympäristöllä, siis perheellä, on osallisuutta syrjäytymiseen. Aineisto-otteessa rakentuu kuva rakenteellisen työttömyyden uhriksi joutuneesta perheestä, joka voi haitallisella työttömyyden esimerkillään uhata nuoren turvallista siirtymää aikuisuuteen. Mikäli lapsi tai nuori ei näe vanhempiensa lähtevän koskaan töihin, hän ei *kiinnity normaaliin arkeen*, eikä saa *oikeaa mallia*. Perheen ohella myös työ nostetaan esille instituutiona, johon kiinnittyminen takaa normaalin ja oikeanlaisen elämän. Perheen keskeiseksi tehtäväksi paikantuu aineisto-otteessa lapsen ja nuoren ohjaaminen kohti työelämää. Jäämällä vaille kokemusta työn merkityksestä ihmiselle, lapsi ja nuori altistuu ylisukupolviselle syrjäytymiselle. Aineisto-otteessa rakentuu kuva nuorista, joiden siirtymiä perheen antama, syrjäytymistä ennakoiva esimerkki voi uhata. Nuorten onnistunut eteneminen elämässään on kuitenkin mahdollista taata, jos syrjäytymisvaarassa oleva nuori löydetään ajoissa. Muistuttaessaan ympäristön esimerkin vaikutuksesta syrjään joutumisessa puhuja rakentaa kuvaa haavoittuvista lapsista ja nuorista, joiden tulevaisuus on riippuvainen niistä malleista, joihin he kodeissa kasvavat.

Työn merkitys nuoruuden siirtymiä edistävänä instituutiona yhdistyy kansanedustajien puheessa tyypillisesti työttömyyden torjuntaan ja yhteiskunnan kantokyvyn vahvistamiseen. Seuraavassa aineisto-otteessa perustellaan nuorten työelämään kiinnittymisen merkitystä juuri taloudellisilla tekijöillä ja esitetään lisäksi konkreettisia ratkaisuehdotuksia nuorten työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi:

On tärkeää havaita se, että tämä nuorten työllistyminen, nuorten paikkansa löytäminen yhteiskunnassa on kaikesta talousnousustakin huolimatta aina haasteellinen tilanne. Esimerkiksi viime keväänä, viimeisen puolen vuoden aikana, näiden nuorten määrä, jotka olivat pois työelämästä, harjoittelusta taikka koulutuksesta, kasvoi, vaikka talous kasvoi. Eli siis tämä tilanne saattaa heikentyä edelleenkin. Me olemme kadottaneet yhden kokonaisen ikäluokan, yli 60 000 nuorta, ja meidän täytyy välttämättä saada heidät takaisin. Yksi tapa hoitaa asia on se, että kuntakokeilujen avulla nuoret pääsevät tähän monialaiseen työhön jatkossa käsiksi. Lisäksi tietenkin oppivelvollisuuden laajentaminen on se tapa, jolla pitkällä tähtäimellä huolehdimme siitä, että suomalaisilla nuorilla, kaikilla, on toisen asteen tutkinto ja paremmat valmiudet työelämään.

Puhuja tuo aineisto-otteen alussa esille huolensa siitä, ettei nuorten oman yhteiskunnallisen paikkansa löytäminen ja kiinnittyminen työhön ole vahvistunut parantuneesta taloustilanteesta huolimatta. Puhuja esittää melko dramaattisesti, että kokonainen ikäluokka, 60 000 nuorta, on jo kadotettu. Puhuja kuitenkin toteaa olevan välttämätöntä saada nämä kadotetut nuoret takaisin, joten on tulkittavissa, että hän ei pidä tätä kadotettua ikäluokkaa lopullisesti menetettyinä. Keinoiksi saada kadotettu ikäluokka takaisin puhuja esittää oppivelvollisuuden laajentamista sekä kuntakokeilujen mahdollistamaa monialaista työtä, millä hän viittaa aiemmin keskustelussa esitettyyn esimerkkiin nuorista, jotka osallistuivat yksityisen työvoimatoimiston kokeiluun ja löysivät itse itselleen työpaikkoja. Aineisto-otteessa puhuja rakentaa vahvaa kytköstä instituutioihin kiinnittymisen, nuoruuden siirtymien onnistumisen ja yhteiskunnan kantokyvyn välille. Puhuja esittää, että vain kiinnittämällä nuoret kouluinstituutioon voidaan mahdollistaa heidän onnistunut siirtymisensä työelämään. Toteamalla, että ”meidän” on välttämätöntä saada kadotetut nuoret takaisin, puhuja viestii yhteiskunnan olevan riippuvainen nuorista ja heidän kyvystään olla toimintakykyisiä. Tavoitteena on siis nuorten mahdollisimman sujuva siirtyminen työelämään ja tästä seuraava yhteiskunnan vahvistaminen. Kouluinstituutio toimii nuorten valmistelijana työelämään ja työn instituutioon kiinnittymiseen. Nuorista rakentuu aineisto-otteessa kahtalainen kuva: he ovat sekä huolen ja pelastustoimenpiteiden kohteita, että yhteiskunnan ylläpitämiselle välttämätön sukupolvi. Nuorten kyky toimia yhteiskunnan osana nousee oteessa esiin yhteiskunnan toimintakyvyn edellytyksenä.

Koulun ohjaus ja kodin tuottama esimerkki ja turva korostuvat instituutiodiskurssissa. Kiinnittymättömyys instituutioihin tai instituutioiden vääränlainen ote lapsiin ja nuoriin hahmottuu diskurssissa nuorten syrjäytymisen taustatekijäksi. Huoli nuorten syrjäytymisestä yhdistyy kansanedustajien puheenvuoroissa pelkoon siitä, ettei työkykyistä työvoimaa ole tulevaisuudessa saatavilla sekä huoleen kansantalouden kantokyvystä. Uhka toimintakykyisen työvoiman puutteesta on kansanedustajien ratkaisuehdotuksissa voitettavissa kiinnittämällä nuoret vahvasti ja myönteisesti kodin, perheen ja työn instituutioihin, jotka edustavat yhteiskunnan pysyviä rakenteita. Keskeistä nuoruuden siirtymien ja etenkin koulutus-työelämä-siirtymän onnistumiselle on instituutiodiskurssissa se, että instituutiot ovat toimivia ja pystyvät vastaamaan nuorten tarpeisiin. Tarvittaessa instituutioita on muovattava paremmin tarpeita vastaaviksi tai niille on kohdennettava erityistä taloudellista tai muuta tukea, jotta ne voivat hoitaa tehtävänsä onnistuneesti.

Koulutus-työelämäsiirtymän pyrkimyksenä voi pitää nuoren pysyvää työelämään kiinnittymistä. Instituutioihin kytkeytyvät siirtymien edistämisen ratkaisut tähtäävätkin kansanedustajien puheessa yleensä erityisesti koulutus-työelämä-siirtymän onnistumiseen. Nuorten kasvaminen työtätekeviksi ja vastuullisiksi aikuisiksi rakentuu diskurssissa tavoitteeksi, jonka saavuttaminen on välttämätöntä maan tulevaisuuden pelastamiseksi ja jonka saavuttamista tulee tukea jo varhaisista lapsuusvuosista lähtien. Diskurssissa nuorista rakentuu kuva instituutioiden ohjauksessa ja tukemana erityisesti koulutus-työelämä-siirtymän osalta kohti aikuisuutta etenevänä joukkona, jonka kyvyille ottaa vastuu Suomen tulevaisuudesta asetetaan suuret odotukset. Nuorten toimijuus hahmottuu diskurssissa ennen kaikkea tavoitteeksi ja odotukseksi.

5.3 TUEN JA PALVELUIDEN DISKURSSI

Keskeiseksi ratkaisuksi nuoruuden siirtymien edistämiseen nousee kansanedustajien puheenvuoroissa instituutioihin kiinnittymisen ohella tuen ja palveluiden tarjoaminen. Tuen ja palveluiden diskurssiin kuuluviksi luin sellaiset puheenvuorot, joissa nuoruuden siirtymien haasteisiin tarjottiin ratkaisuksi taloudellista tukea tai erityisiä yksilöille tai perheille tarjottavia palveluita. Tukea ja palveluita tarjottiin ratkaisuksi siirtymien edistämiseen erityisesti kahdessa täysistuntokeskustelusta, joista ensimmäisessä käsiteltiin lakialoitetta erityisryhmien asumista koskevasta investointituesta. Koska nuoret ja opiskelijat kuuluvat näihin erityisryhmiin, nousi heidän tukemisensa vahvasti esille tässä keskustelussa. Toinen tuen ja palveluiden ratkaisuehdotuksia herättänyt keskustelunaihe oli kansalaisaloite lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumisesta alakouluissa. Sekä lakialoite että kansalaisaloite keräsivät paljon kannanottoja ja kannatusta, mikä selittää osin juuri näissä keskusteluissa esitetyt runsaat ratkaisuehdotukset.

Erottelin tukea ja palveluita ratkaisuehdottavasta diskurssista toisistaan ne puheenvuorot, joissa siirtymien edistämiseen pyrittiin löytämään ratkaisuja taloudellisista etuuksista ja kannusteista sekä ne, joissa ratkaisuksi ehdotettiin erilaisia palveluita. Taloudellisiksi etuuksiksi laskin esimerkiksi edullisen asumisen tarjoamisen ja erilaiset suorat taloudelliset tuet. Palveluiksi taas katsoin esimerkiksi mielenterveys- ja sosiaalipalvelut sekä lapsille ja nuorille suunnatut ilmaiset harrastukset. Palveluiksi laskin myös ehdotukset oppilashuollon vahvistamisesta ja mielenterveyspalveluiden jalkauttamisesta kouluihin, vaikka nämä limittyvät koulun vahvistamiseen instituutiona. Palvelut aiheuttavat myös kustannuksia,

eikä tukea palveluita voida siis aidosti erottaa toisistaan. Olin kuitenkin kiinnostunut tarkastelemaan, millaisiin siirtymien haasteisiin ratkaisuksi tarjotaan taloudellisia kannusteita ja millaisiin muita palveluita, kuten erilaisia terveyden- ja sosiaalihuollon kontakteja.

Tuen ja palveluiden diskurssissa nuoruuden siirtymien edistämässä korostuu tuen varmistaminen lapsille ja heidän perheilleen varhaisesta vaiheesta lähtien. Vahvan varhaisen tuen perusteeksi nousee usein myöhemmin lapsuudessa ja nuoruusiässä mahdollisesti syntyvien ongelmien ennaltaehkäisy. Siirtymien onnistumisen ja eheän elämänkulun takaamiseksi yhteiskunnan on kyettävä tarjoamaan varhaislapsuudesta lähtien riittävästi tukea ja palveluita. Varhaisen tuen merkitystä perustellaan syrjäytymisen ennaltaehkäisyllä sekä korjaavien palveluiden vähenemiseen johtavilla kustannussäästöillä ja myöhemmällä työllisyyden vahvistamisella. Näitä perusteluista esitetään myös seuraavassa aineisto-otteessa, joka on poimittu hallituksen aikeita terapiatakuuta koskevan lainsäädännön vahvistamista tiedustelevan kansanedustajan puheenvuorosta:

Lapset ja nuoret tarvitsevat niitä ihmisiä, jotka heidän ongelmansa voivat kohdata ja voivat heidän kanssaan keskustella. Nyt niitä ihmisiä ei ole riittävästi siellä kentällä, ja sitä ei ole myöskään järjestetty niin, että he ovat saavutettavissa. Mutta ennen kaikkea tämä pitää järjestää. Se ei hoidu ilman rahaa. Ja niin kuin työministeri Harakka täällä toi esille, työkyvyttömyys maksaa tälle maalle paljon. Jos me nyt laitamme rahaa varhaisiin vuosiin, lapsiin ja nuoriin, se varmasti maksaa itsensä takaisin huomattavan suurella määrällä yhteiskunnan hyväksi.

Aineisto-otteessa tunnistetaan lasten ja nuorten tarpeet ja vaaditaan taloudellisia panostuksia siihen, että heille tarkoitetut palvelut saadaan järjestettyä nykyistä paremmalla tavalla. Puhujan ratkaisu työkyvyttömyyden ehkäisyyn on varhainen tuki, jota tarjotaan ”kentällä”, siellä missä lapset ja nuoret ovat. Aineisto-otteen puheenvuoro esitettiin osana kansalaisaloitekeskustelua lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä varhaisella tuella, joten puhuja viitanee kentällä ainakin kouluun sekä mahdollisesti myös varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Puhuja rakentaa kytköksen varhaisiin vuosiin kohdistetun tuen ja onnistuneen työelämään etenemisen välille. Mikäli varhaista ja helposti saavutettavaa tukea ei ole tarjolla, on puhujan mukaan riskinä joukko työkyvyttömiä ja kustannuksia aiheuttavia aikuisia. Nuorista piirtyy aineisto-otteessa kuva tuen tarvitsijoina, joiden tarpeisiin vastaamatta jättäminen uhkaa myöhemmin yhteiskunnan tasapainoa.

Tuen ja palveluiden diskurssissa nuorten siirtymien sujuvoittaminen kytkeytyy myös nuorten omaan toimijuuteen. Esimerkki nuorten toimijuuden ja tuen keinoin edistetyn siirtymän välille hahmottuvasta yhteydestä on seuraava aineisto-ote, joka edustaa aineiston harvoja viittauksia lapsuuden perheestä itsenäistymiseen. Aineisto-ote on poimittu puheenvuorosta, joka esitettiin erityisryhmien asumisen investointituesta tehtyä lakialoitetta käsittelevässä keskustelussa. Puhuja aloittaa tuomalla esille nuorten tarpeita sekä vallitsevan vuokra-asuntotilanteen lapsuuden kodista pois muuttamiselle asettamia haasteita:

Pääkaupunkiseudulla tilanne on se, ettei kaikille opiskelijoille löydy minkäänlaista asuntoa heidän maksukykynsä rajoissa, kohtuullisten kulkuyhteyksien päässä opiskelupaikasta. Monen nuoren aikuisen muutto pois lapsuudenkodista viivästyy, kun asunnon tarvetta ei katsota kiireelliseksi. Opiskelijoiden keskuudessa suurin kysyntä kohdistuu edullisiin yksiöihin. Julkisuudessa on jonkun verran käyty keskustelua siitä, mikseivät soluasunnot kelpaa opiskelijoille. On luonnollista, että aikuinen ihminen kaipaa mieluummin omaa kotia tai kimppakämpää itse valitsemiensa henkilöiden kanssa, eikä muillekaan vähävaraisille ihmisryhmille tarjota tänä päivänä ensisijaiseksi ratkaisuksi soluasumista.

Aineisto-otteessa nostetaan esille huoli siitä, että muutto lapsuuden kodista ja siten itsenäistyminen lapsuuden perheestä on vaarassa, jos opiskelijoille ei ole tarjolla kohtuuhintaisia ja kohtuullisen matkan päässä oppilaitoksista sijaitsevia asuntoja. Puhuja jatkaa puolustamalla nuorten vapautta valita lapsuudenkodin jälkeiseksi asumismuodokseen oma vuokra-asunto tai asuminen itse valittujen asuintovereiden kanssa perinteisen soluasumisen sijaan. Puolustustaan puhuja perustelee nuorten muuttuneilla tarpeilla, sekä opiskelijoiden tasa-arvoisella kohtelulla suhteessa muihin pienituloisten ryhmiin. Merkillepantavaa on myös se, että puhuja korostaa opiskelevien nuorten aikuisuutta ja kuvaa juuri aikuisuuden tekevän opiskelijat oikeutetuiksi itse valitsemaan, miten ja kenen kanssa asuvat.

Edellisen aineisto-otteen puhuja jatkaa vielä pohdiskelua opiskelija-asumisesta nuorten omaa toimijuutta korostaen:

Koti, jossa on opiskelurauha, edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen valmistumista ajallaan. Opiskelija-asuntojen määrän lisääminen helpottaa opiskelijoiden ja nuorten asuntopulaa parantaen samalla päätoimisen opiskelun

edellytyksiä. On myös muistettava, että osa opiskelijoista on perheellisiä. Tarvetta on siis yksiöiden lisäksi myös suuremmille opiskelija-asunnoille.

Puhuja esittää opiskelija-asumisen tukemisen ratkaisuksi koulutus-työelämä-siirtymän edistämiseen. Aineisto-otteessa kuvataan opiskelija-asuntojen helpottavan asuntopulaa ja parantavan päätoimisen opiskelun edellytyksiä. Puhuja korostaa nuorten tarvetta omaan kotiin ja sen mahdollistamaan opiskelurauhaan - opiskelija-asumista tukemalla tuetaan puhujan mukaan samalla opiskelijoiden ajallaan valmistumista. Kun opiskelijoiden edullista ja saavutettavissa olevaa asumista tuetaan, kykenevät he puhujan visiossa myös toimimaan toivotulla tavalla, eli keskittymään opintoihin ja valmistumaan ajoissa. Aineisto-otteessa nousee opiskelevien nuorten toimijuuden lisäksi esiin myös ryhmän heterogeenisyys: opiskelijat voivat olla myös perheellisiä. Puhuja korostaa opiskelijoiden oikeutta seurata toiveissaan yhteiskunnan yleistä käsitystä hyvästä asumisesta ja vaatii heidän huomioimistaan yhdenvertaisena ryhmänä muiden pienituloisten kanssa. Puhuja rakentaa opiskelijoista kuvaa nuorina aikuisina, joilla on oikeutettuja ja vaihtelevia tarpeita ja jotka tulee huomioida päätöksenteossa yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Tuki ja palvelut nousevat kansanedustajien puheenvuoroissa ratkaisuehdotuksiksi nuoruuden siirtymien edistämiseen myös silloin, kun puheenaiheena on perheellistymisen siirtymän edistäminen. Seuraava aineisto-ote on poimittu puheenvuorosta, joka esitettiin osana keskustelua, jossa polttoaineverotuksen kasvun käsittelyn seurauksena oli ajauduttu ruotimaan hallituksen perhepolitiikkaa:

On totta, että hallitus on tekemässä nyt korotuksia perhe-etuuksiin, muun muassa lapsilisiin neljännestä lapsesta ja siitä eteenpäin, 10 eurolla nousevat lapsilisät, ja myöskin elatustukeen on tulossa korotuksia. Me olemme kaikki täällä salissa huolissamme syntyvyyden laskusta. Meidän pitää saada myöskin syntyvyys kasvuun, ja tässä erityisen tärkeitä ovat myöskin palvelut, joita me perheille tarjoamme. Sen takia meillä hallituksessa on perustettu erikseen lapsi- ja nuorisopoliittinen työryhmä, ministerityöryhmä, jossa käymme läpi erilaisia malleja, joilla voimme näiden etuuskorotuksien lisäksi parantaa perheiden, erityisesti lapsiperheiden, palveluja.

Aineisto-otteessa esitetään huoli syntyvyyden heikkenemisestä ja tarjotaan ratkaisuksi perheellistymisen siirtymän edistämiseen lapsiperheille suunnattua tukea ja palveluita. Puhuja kertoo jo tehdyistä konkreettisista suunnitelmista, joilla perheitä tullaan tukemaan: neljännestä

lapsesta alkaen kuukausittaista lapsilisää tullaan korottamaan 10 eurolla ja elatustukeen tulee myös korotus. Monilapsisille perheille ja pienituloisille, eronneille lähivanhemmille kohdennetaan siis erityistä taloudellista tukea. Puhuja kertoo, että lisäksi suunnitteilla on, miten voitaisiin parantaa perheiden palveluita, joskaan näiden parannusten sisältöä ei puheenvuorossa tarkemmin avata. Aineisto-otteessa kuvattujen taloudellisten etuuksien ei suuruusluokkansa ja rajatun kohderyhmänsä perusteella voi olettaa laajamittaisesti kannustavan nuoria aikuisia tekemään ratkaisuja, jotka nostaisivat syntyvyyttä. Vaikka erityisen vaikuttavia parannusehdotuksia tukeen ja palveluihin ei aineisto-otteessa esitetä, voi sen taustalta hahmottaa kuvan perheenperustamista suunnittelevista nuorista, joiden uskotaan huomioivan yhteiskunnan tarjoamat kannustimet tehdessään ratkaisua lasten hankintaan ryhtymisestä.

Tukea ja palveluita nuoruuden siirtymien sujuvoittamiseksi ehdottavissa ratkaisuisa on hahmotettavissa kolme tapaa edistää siirtymiä: ennaltaehkäisy, riittävät korjaavat toimet sekä taloudelliset kannusteet. Erityisesti puhuessaan kouluikäisistä nuorista kansanedustajat rakentavat kuvaa huolen keskiössä ja avun ja tuen tarpeessa olevista lapsista, nuorista ja perheistä. Palveluiden parantamisen perusteluissa toistuu usein syrjäytymisen uhka ja mielenterveysongelmien kasvanut määrä. Joissakin puheenvuoroissa puhutaan jopa ”menetetystä sukupolvesta” ja siitä että ”meillä ei ole varaa menettää yhtäkään nuorta”. Huoli nuorista ja heitä aikuisuuteen johtavien siirtymien onnistumisesta on siis myös taloudellista ja kytkeytyy maan tulevaisuuden näkymiin. Nuorten oma toimijuus nousee esille puhuttaessa nuorista aikuisista. Taloudellisista tukea ehdotetaan keinoksi helpottaa itsenäistymistä lapsuuden perheestä, tukea nuoria opintojen edistämisessä ja ajantasaisessa valmistumisessa koulutuksesta sekä kannustaa nuoria aikuisia perheellistymisessä. Diskurssissa hahmottuu kahtalainen kuva nuorista. Etenkin alaikäiset nuoret esitetään haavoittuvina ja tuen tarpeessa olevina, kun taas nuorista aikuisista rakentuu kuva aktiivisina toimijoina, jotka etenevät siirtymissään yhteiskunnan kannustamina. Ennaltaehkäisyllä on diskurssissa suuri merkitys, sillä puheenvuoroissa toistuu ajatus varhaisina vuosina tarjotun tuen puutteen yhteydestä aikuisuuden huono-osaisuuteen, jopa työkyvyttömyyteen.

5.4 KONTROLLIN DISKURSSI

Kolmas kansanedustajien puheenvuoroista löytämäni vahva ratkaisu nuoruuden siirtymien tukemiseen oli kontrolli. Hyödyntämällä kontrollia nuoruuden siirtymien tukemisessa siirtymiä pyritään edistämään erilaisen säätelyn, valvonnan ja velvoittavan ohjauksen kautta. Säätely

nousee kansanedustajien puheissa esille yksilöihin tai laajemmin yhteiskuntaan kohdistuvana poliittisena ohjauksena sekä yksilöllisinä interventioina eri elämänvaiheissa. Kontrolli ratkaisuna nuoruuden siirtymiin kytkeytyy aineistossa vahvasti tukeen ja palveluihin, mutta usein myös instituutioihin. Kontrolliin liittyviä ratkaisuja siirtymien edistämiseksi esitettiin täysistuntokeskusteluista erityisesti kevytautolainsäädännön voimaansaattamisesta, oppivelvollisuuden pidentämisestä, vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja tietosuojaa koskevan lainsäädännön muuttamisesta käydyissä keskusteluissa sekä jo aiemmin analyysissa usein mainitussa keskustelussa lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä.

Tulkitsin puheenvuoroista kontrollia hyödyntäviksi ratkaisuiksi vaatimukset lainsäädäntömuutoksista, vaatimukset vahvasta poliittisesta ohjauksesta, ehdotukset olemassa olevan säätelyn vahvistamisesta sekä ehdotukset interventioista ja valvonnasta. On kuitenkin muistettava, että kontrolli on sekä lainsäädännön että työelämää koskevan hallinnan kautta kiinteä osa yhteiskunnan yksilöille ja perheille kohdistamia palveluita ja tukimuotoja, vaikka tätä ei kovin monissa täysistuntojen puheenvuoroissa tuodakaan esiin. Jo tuen ja palveluiden järjestäminen perustuu lainsäädäntöön ja kytkeytyy siten suoraan ohjaukseen. Tuen ja palveluiden saamisen kriteerien määrittely ja niihin liittyvä tapauskohtainen harkinta kytkeytyy samoin lainsäädäntöön ja sen soveltamiseen sekä monenlaiseen kevyempään tehtäväkohtaiseen ohjaukseen ja kontrolliin. Kontrolli koskee sekä palvelun ja tuen tuottajia, että niiden saajia.

Selkeä esimerkki kontrollista sekä sen toteuttajia että kohteita säätelevänä ratkaisuna on oppivelvollisuuden nostaminen, josta ei aineistoni tarkastelujaksolla käydy omaa keskusteluaan eduskunnassa, mutta joka nousi esiin useiden muiden keskustelunavausten yhteydessä. Oppivelvollisuuden pidentäminen lainsäädännöllä tähtää nuorten vahvaan ohjaamiseen koulutussiirtymässä ja samalla velvoittaa peruskoulua instituutiona huolehtimaan nuorista sekä ohjaamaan ja tukemaan heitä koulutussiirtymässä täysi-ikäisyyteen asti. Hallituksen työllisyys- ja talouspolitiikkaa koskevaa välikysymystä seuranneessa keskustelussa oppivelvollisuuden pidentämistä perustellaan esimerkiksi seuraavasti:

Nuorten syrjäytyminen on asia, johon Rinteen hallitus tarttuu vahvalla otteella. Se luo heille polun uuden elämän alkuun ja sitouttaa heidät yhteiskunnan vastuullisiksi jäseniksi, mikä lisää omalta osaltaan työllisyyttä.

Puheenvuorosta on luettavissa nuorten kontrollointia ”vahvan otteen” ja ”vastuullisiksi yhteiskunnan jäseniksi sitouttamisen” kautta. Hallitus ohjaa nuoria elämänpolulla samalla työllisyyttä kohentaen. Puheenvuoro rakentaa kuvaa nuoruuden siirtymien vahvasta

yhteiskunnallisesta hallinnasta ja korostaa onnistuneiden siirtymien merkitystä yhteiskunnan tulevaisuudelle. Puheenvuorossa nuoret piirtyvät toimenpiteiden kohteena olevaksi joukoksi, joiden kiinnittyminen yhteiskuntaan on riippuvaista kouluinstituutiosta ja sen vaikutuspiirissä olemisesta.

Kontrolli liittyy tuen ja palveluiden kanssa toisinaan kansanedustajien puheenvuoroissa avoimesti, kuten seuraavassa aineisto-otteessa, joka on poimittu puheenvuorosta, joka esitettiin osana keskustelua kansalaisaloitteesta lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi:

Voisivatko neuvolat seuloa tietyn haastatteluun niin sanottuja riskiperheitä, joissa lapsen varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet ovat vaarassa tai ovat jo vaurioittavia lapsen kasvulle ja kehitykselle? Voisiko lastenneuvolassa olla työntekijöinä esimerkiksi perheterapeutti ja sosiaalityöntekijä, jotka voisivat tarjota tukea jo tuossa varhaisessa vaiheessa, hyvin matalalla kynnyksellä? --- Tämä tuki ja apu toisi helpotusta perheille ja tukisi lapsen kasvua ja kehitystä siten, että esimerkiksi lastensuojelun asiakkuudet vähenisivät jatkossa kuten myös lasten sekä nuorten pahoinvointi ja oireilu.

Aineisto-otteessa seulonnan ja hyvin varhaisen intervention kautta löydetään riskiperheet. Kun heidät tavoitetaan, tarjotaan heille apua ja tukea. Kontrollin kautta paikannettuja, työntekijöiden arvion perusteella apua tarvitsevia perheitä tukemalla tähdätään lapsen ja nuoren potentiaalisten myöhempien ongelmien ehkäisyyn. Lopullisena tavoitteena ovat onnistuneet nuoruuden siirtymät, joista on minimoitu ongelmat ja ulkopuolisen puuttumisen tarve. Aineisto-otteesta välittyy käsitys nuorten pahoinvoinnista ja muista ongelmista perheiden varhaiseen vuorovaikutukseen kytkeytyvinä ongelmina, joiden ratkaisu löytyy perheisiin kohdistuvasta varhaisesta kontrollista ja heille osoitetusta tuesta. Puheenvuorossa nuoruuteen ehtineiden riskiperheiden lapsista rakentuu kuva uhreina, joiden tarpeisiin perhe ja yhteiskunta eivät ole pystyneet vastaamaan ajoissa.

Tarve saada aikaan yhteiskunnallisia muutoksia tietyn ihmisryhmän hyvinvoinnin kohentamiseksi on politiikan perustehtäviä. Osaltaan ohjaus ja kontrolli toimivat maailman muuttamisen välineenä nuoruuden siirtymille suotuisammaksi. Syksyllä 2019 eduskunnan täysistuntokeskustelussa lausuttiin ääneen siirtymien edistämiseen liittyvä suuri ja globaali pulma, jonka ratkaisuksi ehdotettiin ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa:

Koulutuksen tukeminen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentäminen sekä työelämän laadun parantaminen ovat siis myös syntyvyyttä edistävää politiikkaa,

samoin kuin on vahva ympäristö- ja ilmastopolitiikka, sillä moni nuori empii lasten hankintaa tilanteessa, jossa ekokriisi uhkaa lasten hyvän elämän edellytyksiä.

Aineisto-otteessa esitetään, että politiikan keinoin on tarpeen kontrolloida yhteiskuntaa, joka uhkaa nuorten uskallusta ryhtyä perheellisiksi. Ekokriisi rakentuu otteessa kansallisen politiikan keinoin ja toimin haltuun otettavaksi ongelmaksi, johon vastaamalla olisi ehkä mahdollista rohkaista nuoria aikuisia perheellistymiseen, heidän voidessaan tällöin uskoa myös tulevaisuuden sukupolvilla olevan edellytyksiä hyvää elämään. Perheelliseksi ryhtymisen siirtymää tukemaan ehdotetaan siis poliittisia muutoksia, joiden avulla yhteiskuntaa on tarkoitus muuttaa perheellistymistä harkitsevien nuorten elämänlaatua paremmin tukevaksi ja vähentää heidän huoltaan ihmiskunnan tulevaisuudesta. Puheenvuorossa nuoret esitetään harkitsevina toimijoina, jotka pohtivat, voivatko he ja heidän potentiaaliset lapsensa elää hyvää elämää ekokriisin uhatessa.

Suoranaista nuoreen ikään kytkeytyvää huolta riittävän harkintakyvyn puutteesta ja siten perustetta nuorten kontrollille edustaa seuraava aineisto-ote Eduskunnan pankkivaltuuston kertomuksesta käydystä keskustelusta:

Vuosia kestänyt vakaus on luonut vaarallisen illuusion tilanteen loputtomasta jatkuvuudesta. Nuorten aikuisten rakentamat talot ja ostamat asuinhuoneistot vaativat suuria lainamääriä. Tulevaisuuteen on suhtauduttu luottavaisesti ja lainan takaisin maksamiseen optimistisesti. Kuntapäättäjänä joskus ihan hirvitti suunnittelutarveratkaisuja myönnettäessä nuoren lapsiperheen rohkeus rakentaa haja-asutusalueelle iso omakotitalo etenkin, kun vain toinen vanhemmista oli työelämässä. Mielessään ajatteli, miten perhe pärjää, kun korot lähtevät nousuun tai elämässä tapahtuu jotain odottamatonta, mikä vaikuttaa lainan takaisinmaksukykyyn: saako talon myytyä kohtuullisella hinnalla, jos tilanne muuttuu niin pakottavaksi? Lainaa pitää ottaa vain sen verran kuin takaisinmaksukykyä on, ja vakuuksien tulee vastata lainattavaa summaa. --- Tarvitaan siis jatkossakin ylätason ohjausta vastuulliseen velanottoon ja kannustimia säästämiseen.

Aineisto-otteessa esitetyn voi tulkita pohdinnaksi siitä, ovatko nuoret aikuiset riittävän harkitsevia tehdessään suurta ja taloudellisesti merkittävää hankintaa ja toteuttavatko he siirtymänsä perheellisiksi talonomistajiksi siis sopivalla ja tarpeeksi riskittömällä tavalla.

Aineisto-otteessa rakentuu kuva nuorista aikuisista, jotka eivät ehkä ole vielä riittävän kypsiä itsenäisesti päättämään, millaisia riskejä kannattaa ottaa ja jotka ovat, ehkä vailla omaa syytään, omaksuneet valheellisen käsityksen talouskasvun ja siten turvatun elämän loputtomuudesta. Kansanedustaja tuntuu tahtovan sanoa, että vastuuta pitäisi ottaa tässä siirtymässä omakotitalon omistajaksi, mutta pitävän samalla nuoria aikuisia ehkä vielä hieman kykenemättöminä siihen. Nuoret eivät aineisto-otteessa osaa vielä varautua odottamattomiin tilanteisiin yksityiselämässä tai finanssimarkkinoilla. Otteessa ulkoinen säätely esitetään keinoksi edistää nuorten aikuisten onnistunutta ja turvallista siirtymää perheellisiksi talonomistajiksi.

Poliittisella ja lainsäädännöllisellä ohjauksella säädellään myös perheen ja työelämän rinnakkaiselo. Pitkään ajankohtaisena pysynyt keskustelu perhevapaaudistuksesta nousi esille muutamissa kansanedustajien puheenvuoroissa herättäen sekä vastustusta että kannatusta. Nuorten aikuisten työelämään osallistumisen kannalta tarkasteltuna uudistusta pidettiin toimivana ratkaisuna. Seuraavassa aineisto-otteessa, joka esitettiin osana hallituksen työllisyys- ja talouspolitiikasta tehtyä välikysymystä koskevaa keskustelua, perhevapaaudistuksen kautta uskotaan löytyvän ratkaisuja tasa-arvon vahvempaan toteutumiseen ja syntyvyyden kohentamiseen:

Talouspoliittisessa keskustelussa tulee kiinnittää huomiota myös sukupuolten väliseen tasa-arvoon, ja OECD:n arvion mukaan sukupuolten väliseen tasa-arvoon satsaaminen jopa nostaa bruttokansantuotetta ja voisi nostaa sitä 10 prosentilla vuoteen 2050 mennessä. Sen takia on ensiarvoisen tärkeää, että perhevapaaudistus toteutetaan nyt, jotta myös naiset saavat tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille. Tässä varmasti on yksi keskeinen ratkaisun avain siihen kysymykseen, josta on viime päivinä puhuttu, eli siihen, miten saadaan syntyvyyden lasku jotenkin taitettua Suomessa.

Aineisto-otteesta on luettavissa usko siihen, että kaksi nuoruuden siirtymiin liittyvää poliittista huolenaihetta, nuorten naisten perhevapaista johtuva miehiä heikompi kiinnittyminen työelämään ja syntyvyyden lasku, ovat voitettavissa perhevapaata koskevan lainsäädännön uudistamisella. Aineisto-otteessa tuodaan esille huoli nuorista aikuisista, jotka eivät nykyolosuhteissa toimi toivotulla tavalla, eli tuota uusia kansalaisia ja kiinnity yhtäläisesti työelämään sukupuolesta riippumatta. Perhevapaaudistusta ehdotetaan toimivaksi ratkaisuksi ohjata nuoria aikuisia sekä koulutus-työelämä-siirtymässä että siirtymässä perheellisiksi aikuisiksi. Perhevapaaudistuksen syntyvyyttä kohentava vaikutus jää aineisto-otteessa

avoimeksi, mutta otteesta on tulkittavissa perustelu, että tasa-arvoisemmin jakautuva hoivavastuu kannustaisi tekemään enemmän lapsia. Aineisto-otteessa todetaan, että uudistuksen myötä nuoret naiset ”saavat tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille”. Koska suomalainen perhevapaalainsäädäntö on jo ennen lakiuudistusta mahdollistanut perhevapaiden varsin vapaan jakamisen vanhempien omalla päätöksellä, on nuorten naisten saamisissa oikeuksissa ehkä kuitenkin enemmän kyse siitä, että perheiden on jatkossa entistä hankalampaa olla jakamatta perhevapaita. Kontrollin kautta siis ohjataan nuoria aikuisia toimimaan tavalla, joka nähdään kansantaloudelle edulliseksi, joskin uudistuksen voi tietysti nähdä hyväksi myös naisten työurien kannalta. Aineisto-otteessa rakentuu kuva perheenperustamisikäisestä sukupolvesta, joka ei voi tai halua toteuttaa tasa-arvoa, koska lainsäädäntö ei ohjaa heitä siihen riittävästi.

Kontrollia siirtymien tueksi tarjoavassa diskurssissa kansanedustajat rakentavat kuvaa siirtymissään sääntöjen ohjaamana etenevästä nuoresta. Kontrollia esitetään diskurssissa keinoksi auttaa nuorta siirtymisessä kohti tasapainoista aikuisuutta. Keskeistä diskurssissa on säännöin ja velvoittein varmistaa, että nuoret pysyvät heitä nuoruuden siirtymien läpi johdattavalla reitillä. Kontrollilla voidaan esimerkiksi ohjata perhettä nuoren kehitystä tukevien palveluiden käyttäjiksi tai velvoittaa nuori vastaanottamaan kouluinstituution hänelle järjestämää opetusta. Nuorten aikuisten osalta kontrollilla tavoitellaan turvallista ja yhteiskunnan kannalta mielekästä etenemistä siirtymissä esimerkiksi taloudellisen ohjauksen kautta. Lainsäädännön kautta kontrolli ulottuu myös laajemmin yhteiskuntaan ja sillä tavoitteillaan olosuhteita, joissa nuorten on turvallista elää ja esimerkiksi suunnitella perhe-elämää. Lainsäädön keinoin voidaan esimerkiksi pyrkiä helpottamaan työn ja perhe-elämän yhdistämistä ja näin kannustaa nuoria aikuisia hankkimaan lapsia.

Kontrollin diskurssissa nuoret ja heidän toimijuutensa hahmottuvat ennen kaikkea ohjauksen kohteiksi. Nuoriin konkreettisesti kohdistuvan kontrollin tarkoituksena on suora vaikuttaminen nuorten toimintaan, kun taas laajemmassa merkityksessä kontrollilla pyritään ohjaamaan nuorten valintoja vaikuttamalla olosuhteisiin, joissa nuoret elävät. Diskurssi rakentaa kuvaa nuorista, jotka kykenevät ratkaisuihin ja toimintaan, mutta joiden toimijuutta on syytä hallita erilaisin kontrollin keinoin, jotta he etenisivät siirtymissään nuoruudesta aikuisuuteen toivotulla tavalla.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Aineiston analyysissä paikansin kansanedustajien puheenvuoroista kolme erilaista diskurssia, joiden kautta he tuottivat ratkaisuja nuoruuden siirtymien edistämiseen. Diskursseiksi hahmottuivat luottamus instituutioiden tukeen siirtymien edistämässä, siirtymien edistäminen erilaisin tuen ja palvelun ratkaisuin sekä siirtymien ohjaaminen nuoriin kohdistuvan ja olosuhteita muokkaavan kontrollin kautta. Olen esitellyt kunkin diskurssin keskeiset ominaispiirteet analyysiluvussa.

Tutkimuksen toteuttamista käsittelevän luvun alussa esittämistäni tutkimuskysymyksistä ensimmäinen koski sitä, millaisia ratkaisuehdotuksia kansanedustajat täysistuntopuheenvuoroissa tuottavat nuoruuden siirtymien edistämiseksi ja miten he näitä ehdotuksia perustelevat. Keskeinen havaintoni oli, että diskussista riippumatta kansanedustajien puheenvuoroissa rakentui kuva varsin tuettuna, ohjattuna ja kontrolloituna toteutuvista nuoruuden siirtymistä. Kansanedustajat perustelivat ratkaisuja usein talousnäkökulmalla ja Suomen tulevaisuuden turvaamisella, mutta kiinnittivät huomiota myös lasten ja nuorten yksilöllisiin oikeuksiin ja tarpeisiin. Jäsentelen ja pohdin seuraavaksi vielä hieman kansanedustajien puheenvuoroissa esitettyjä ratkaisuehdotuksia siirtymien edistämiseksi

Instituutioiden diskurssissa siirtymien tukemisen ratkaisuna korostui kouluinstituution kyky vastata lasten ja nuorten tarpeisiin niin kasvatuksellisesti kuin yksilöllisen tuenkin kautta. Kouluinstituutiosta rakennettiin diskurssissa kattavaa ratkaisua siirtymien haasteisiin ja koululta edellytettiin opetustehtävien täyttämisen lisäksi esimerkiksi vahvempaa sosiaalihuollollista tukea ja vastauksia kiusaamisen ehkäisyyn. Ratkaisuehdotuksissa keskityttiinkin ennen kaikkea ennaltaehkäisyyn. Varhainen tuki määriteltiin diskurssissa parhaaksi tavaksi ehkäistä nuorten myöhempi syrjäytyminen ja siirtymien epäonnistuminen tai viivästyminen.

Toinen instituutiodiskurssissa esille noussut keskeinen siirtymien edistämisen toimija oli perhe. Perhe määrittyi diskurssissa siirtymien näkökulmasta sekä huolen, että odotusten kohteeksi. Yhteistä puheelle perheestä oli sen ensisijaisuus kasvattajana suhteessa muihin instituutioihin, mikäli vain mahdollista. Perheisiin ja varhaiseen tukeen kytkeytyvien ehdotusten perustelut voisi tiivistää käsitykseksi hyvästä lapsuudesta onnistuneiden nuoruuden siirtymien, etenkin onnistuneen koulutus-työelämä-siirtymän, turvaajana. Tästä puolestaan seuraa tarve varmistaa, että instituutioilla on riittävät edellytykset hyvän lapsuuden turvaamiseksi.

Kansanedustajien puheenvuoroissaan tuottamissa, erityisesti institutionaalisiin ratkaisuihin liittyvissä ratkaisuisa siirtymien edistämiseksi ilmeni jonkin verran vastakkainasettelua eri ikäisille lapsille ja nuorille suunnatun tuen suhteen. Oppivelvollisuuden pidentäminen rakentui instituutioiden diskurssissa lapsille suunnatun varhaisen tuen kilpakumppaniksi. Kansanedustajilla on lainsäätäjän roolissaan sekä valtaa että vastuuta kansalaisten yhteisten rahojen käytöstä, minkä vuoksi on ymmärrettävää, että taistelua rahasta käydään eduskunnassa. Ehkä voidaan kuitenkin pohtia, onko taloudenkaan nimissä mielekäästä asettaa kahta alaikäisten ryhmää vastakkain, kun kyse on huono-osaisuuden ehkäisystä ja sitä korjaaviin toimenpiteisiin liittyvistä päätöksistä. Nuoruuden siirtymiä ja syrjäytymistä Isossa-Britanniassa tutkinut MacDonald on todennut, että jos nuorten syrjäytymisen syitä todella halutaan selvittää, on tutkittava varhaisten koulutuspolkujen vaikutuksia, mutta myös työelämään siirtymisen reittejä sekä nuorten erilaisia tilanteita ja kokemuksia, joihin voi liittyä esimerkiksi luokkaan, sukupuoleen tai etnisyyteen yhdistyvää eriarvoisuutta (1998, 168). MacDonaldin ajatusta mukaillen voidaan kysyä, eikö olisi mahdollista tarjota sekä varhaista ja ennaltaehkäisevää tukea koulutuspolun onnistumiseksi, että huomioida vahvemmin elämän kokonaisuuteen vaikuttavat rakenteelliset tekijät myös nuoriksi varttuneiden lasten elämässä ja tähdätä niiden kohentamiseen myös instituutionaalisen tuen kautta

Tuen ja palveluiden diskurssissa ensisijaiseksi ratkaisuehdotukseksi nuoruuden siirtymien edistämiseen rakentui ennaltaehkäisy. Diskurssissa tuotettiin kuvaa jo lapsuudessa alkavasta vahvasta, tuki- ja palvelujärjestelmän tuottamasta tuesta siirtymien takapakkien tai poikkeamien ehkäisemiseksi. Varhainen tuki hahmottui kansanedustajien puheenvuoroissa esimerkiksi koulun yhteyteen integroituina, entistä vahvempina ja laajempina tukipalveluina. Tuen ja palveluiden diskurssissa lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluita toivottiin tarjottavan mahdollisimman kattavasti, jopa universaalisti.

Tuen ja palveluiden ratkaisuehdotuksissa limittyivät yhteiskunnan taloudellinen kantokyky ja nuorten oikeus tukeen. Ennaltaehkäisevien ratkaisujen perusteeksi esitettiin pääsääntöisesti niiden myönteisiä kansantaloudellisia vaikutuksia, vaikka esille nousivatkin myös lasten ja nuorten oikeus saada tarvitsemiaan korjaavia palveluita sekä halu ehkäistä syrjäytymiseen kytkeytyviä, myös yksilöllisesti katsottuna usein traagisia poikkeamia tavanomaisesta elämäkulusta, kuten asunnottomuutta. Lasten tuen tarve tuli perustelluksi paitsi heidän haavoittuvuudellaan, myös pelolla siitä, etteivät lapset palveluiden puutteessa kasva hyvinvoiviksi ja työtätekeviksi aikuisiksi. Vaatimukset vahvemmista palveluista ja niiden viemisestä yhä universaalimpaan suuntaan voikin tulkita hätähuudoiksi, joiden taustalla on

tietoa esimerkiksi lasten ja nuorten kasvaneista mielenterveysongelmista ja toisaalta mielenterveyspalveluiden riittämättömistä resursseista.

Tuen ja palveluiden diskussissa siirtymien edistäminen rakentui myös erilaisten taloudellisten kannustimien varaan. Palvelut oli ratkaisuehdotuksissa varattu lähinnä lapsille, mutta taloudellisen tuen ratkaisuissa keskityttiin nuoriin aikuisiin, joiden itsenäistä asumista ja perhe-elämän edellytyksiä haluttiin tukea sekä välillisin että suoraan taloudellisin kannustein. Konkreettisesti kuvattu suora taloudellinen tuki oli kuitenkin varsin niukkaa ja vain valikoitua joukkoa koskevaa. Huomionarvoista on, ettei opiskelijoille ehdotettu kansanedustajien puheenvuoroissa lainkaan vahvempaa suoraa taloudellista tukea, kuten opintorahan nostamista, vaan heidän tukemisekseen rakennettiin ratkaisuja koulutuksen laadun parantamisen ja laajan opiskelija-asuntokannan varmistamisen kautta.

Tulkitsin kontrollin diskurssiin kuuluviksi sellaiset kansanedustajien puheenvuoroissa tuotetut ratkaisut nuoruuden siirtymien edistämiseksi, jotka keskittyivät nuorten tai maailman kontrollointiin. Kontrolli ei ollut aina suoraa, vaan se saattoi toteutua esimerkiksi palveluihin kytkeytyvänä ohjauksena ja tarkkailuna. Kontrollin diskurssin voikin nähdä limittyvän vahvasti tuen ja palveluiden diskurssin kanssa, sillä niin taloudelliset etuudet kuin palvelutkin ovat usein hyvin säädelyjä, ja niihin voidaan toisaalta lainsäädännössä määritellyin keinoin myös ohjata yksilöitä ja perheitä. Kontrollia voi nähdä myös tavassa, jolla jo aikuisiksi ehtineiden nuorten perheen ja työn yhdistämistä pyrittiin ratkaisuissa säätelämään. Perhevapaiden kontekstissa siirtymien edistämistä kontrollilla perusteltiin sekä tasa-arvosyillä, että työllisyysasteen vahvistamisella ja valtiontalouden turvaamisella. On mielenkiintoista, että merkittävä yhteiskunnallinen ratkaisu, jota nuorille aikuisille yleensä markkinoidaan sukupuolten välisen tasa-arvon ja erityisesti naisten oikeuksien edistäjänä, tulee kansanedustajien puheenvuoroissa perustelluksi niin vahvasti työllisyyteen ja talouteen liittyvin syin.

Kontrollidiskurssiin kytkeytyvissä puheenvuoroissa ratkaisua nuoruuden siirtymien edistämiseksi rakennettiin myös maailman muuttamisesta nuorille paremmin sopivaksi. Välineeksi tähän tarjottiin lainsäädäntöä. Puheenvuoroissa keskityttiin paitsi konkreettisesti juuri perheenperustamisikäisiä koskeviin ratkaisuihin, kuten suomalaisen perhe- ja työvoimapolitiikan parantamiseen, myös laajempaan globaaliin haasteeseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan. Kontrollipuheen ehdotukset paremmasta maailmasta jäivät melko abstraktille tasolle. Ne kuitenkin osoittavat, että myös rakenteet ja ympäröivä maailma

nähdään poliittisen päätöksenteon tasolla nuorten ihmisten elämänvalintoihin vaikuttaviksi tekijöiksi.

Toinen ja kolmas tutkimuskysymykseni olivat, millainen kuva nuorista rakentuu siirtymien ratkaisuksi esitetyissä ehdotuksissa ja millaiseksi nuorten oma toimijuus näissä ehdotuksissa rakentuu. Kansanedustajien nuoruuden siirtymiin tuottamissa ratkaisuehdotuksissa nuorista muodostui, varmasti kysymyksenasetteluni ja osin myös tarkasteleman keskusteluaineiston rajallisuuden vuoksi, kuva aikuisuutta kohden siirtymissään hallittuna ja opastettuna etenevästä ihmisryhmästä, jota ohjataan siirtymissään erilaisin institutionaalisin, tukeen ja palveluihin liittyvin sekä kontrollia hyödyntävin keinoin. Alaikäiset nuoret piirtyivät puheenvuoroissa esiin hyvin ohuesti ja heitä käsiteltiin lähinnä huolipuheen tai palveluiden kohteina. Nuorten aikuisten kuvassa korostui vahvasti siirtymävaiheiden läpikäyminen. Ehdotuksia nuoruuden siirtymien edistämiseksi perusteltiin vain niukasti esimerkiksi nuorten omiin odotuksiin tai elämäntapoihin liittyvillä seikoilla. Kuva nuorista oli kaikessa ohuudessaankin monipuolinen: vuoronsa saivat puheet niin syrjäytyneistä ja työkyvyttömyyden uhkaamista kuin ahkerasti opiskelevistakin nuorista. Mielenkiintoista on mielestäni se, ettei aineistossa rakentunut kuva nuorista ollut lainkaan negatiivinen tai syyllistävä. Nuoria ei esimerkiksi moitittu laiskuudesta tai kyvyttömyydestä vastuunkantoon.

On myönnettävä, että nuorten omaa toimijuutta siirtymissä oli toisinaan vaikeaa ratkaisuehdotuksista paikantaa – ehkä siksi, että sitä ei kansanedustajien puheissa aina lainkaan konstruoitu. Analyysissa kiinnitin huomiota siihen, että nuorten oma toimijuus näyttäytyi kaikissa diskursseissa lähinnä silloin, kun puheen kohteena olevat nuoret voitiin mieltää täysi-ikäisiksi. Alaikäisten nuorten rooli siirtymissä pelkistyi lähinnä tuen, koulutuksen, ohjauksen ja palveluiden kohteiksi, olipa kyseessä sitten peruskouluikäinen nuori tai vanhempiansa kanssa kohdattava vauvaikäinen. Nuoret nousivat kuitenkin ratkaisuehdotuksissa esiin myös toimijoina. Nuorten toimijuus näytti vaihtelevan jossain määrin eri diskurssien välillä siten, että se oli karkeasti arvioiden vähäisintä instituutioiden tukeen luottavassa diskurssissa ja vahvinta kontrollin diskurssissa, jossa nuoret nähtiin erityisesti perheellistymisen haasteita pohtivina ratkaisijoina. Muita nuorten toimijuudesta rakentuneita kuvia olivat ahkera tuettu toimijuus esimerkiksi opiskelijana, sekä ennen kaikkea tulevaisuuden toimijuus, joka rakentui puheissa toistaiseksi odotuksen kohteeksi ja johon pyrittiin kohdistamaan ennakoivaa tukea. Nuorilta tulevaisuudessa odotettu toimijuus hahmottui vahvasti työkykyisyyteen ja työntekoon liittyväksi. ”Hyvinvoiva nuoriso on Suomen kivijalka”, todettiin lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyä kouluun vietävän tuen kautta vaativan kansalaisaloitteen lopuksi.

Lausahduksen voi todeta kiteyttävän ne odotukset, joita kansanedustajat nuorten rakentuvalla toimijuudelle puheenvuoroissaan asettivat.

Täysistuntopuheenvuoroista paikantamani diskurssit ja niissä tuotetut ratkaisuehdotukset nuoruuden siirtymien edistämiseksi mukailevat johdantoluvussa esittelemäni suomalaisen tutkimuksen havaintoja. Harrikari ja Hoikkala (2008) havaitsivat tutkimuksessaan varhaisen tuen, ennaltaehkäisyn ja kontrollin keskeisiksi tavoiksi, joilla nuorten syrjäytymiseen pyritään puuttamaan lainvalmisteluteksteissä. Nämä keinot korostuivat myös tutkimissani kansanedustajien ratkaisuehdotuksissa nuoruuden siirtymien edistämiseksi. Aaltonen (2014) kiinnitti huomiota vastakkaisasetteluun, jota eri ryhmille suunnatun tuen jakaminen sai aikaan, kun eniten tuen tarpeessa olevien määrittelyt erosivat kansanedustajien näkemyksissä. Myös tutkimistani kansanedustajien puheenvuoroista oli tulkittavissa vastakkainasettelua, joka rakentui erilaisille näkemyksille siitä, mitä ryhmää kannattaa yhteiskunnan resursseilla siirtymien edistämiseksi tukea ja miten. Laukkanen ym. (2016) huomasivat Sipilän hallituksen hallitusohjelmaa lukiessaan, että nuoret määrittyivät siinä lähinnä tuen tarvitsijoiksi, eikä heidän oma toimijuutensa juuri noussut esiin. Paikantamissani kansanedustajien ratkaisuehdotuksissa nuoruuden siirtymien edistämiseksi tuotiin esille jonkin verran myös nuorten omaa toimijuutta ja etenkin nuorten tulevaisuuden toimijuus nousi koko siirtymien edistämisen tavoitteeksi. Myös oma havaintoni kuitenkin oli, että kansanedustajien siirtymäpuheessa nuoret rakentuivat enemmän toiminnan kohteiksi kuin toimijoiksi. Etenkin alaikäisten oma toimijuus jäi puheenvuoroissa vaille huomiota.

Analyysi herätti minut pohtimaan, millä tavoin nuorten omat kokemukset ja yhteiskunnan rakenteiden nuoruudelle asettamat kehykset tulevat politiikassa huomioituiksi. Mietin, ymmärretäänkö ja huomioidaanko poliittisessa päätöksenteossa ne kulttuuriset odotukset ja olosuhteet sekä rakenteelliset reunaehdot, joiden keskellä nuoret aikuiset yrittävät esimerkiksi sovittaa perheen perustamista osaksi elämänkulkuaan. Erityisesti kontrolliin tähtäävässä diskurssissa kansanedustajien puheenvuoroissa nousi esille vaatimus perhemyönteisemmästä yhteiskunnasta, jonka käytännön toteutusta puolestaan hahmoteltiin hieman sekä instituutioiden että tuen ja palveluiden diskursseissa. Ehdottaessaan koko yhteiskunnan muuttamista perhemyönteisemmäksi kansanedustajat toivat esille, että vaikuttavan muutoksen tulisi olla laajaa ja yksittäisiä päätöksiä syvällisempää. Keinoja muutokselle he hakivat paitsi lainsäädännöstä, myös abstraktisti ”yhteiskunnan muutoksesta”. On vaikea tietää, mitä kukin kansanedustaja tarkoittaa vaatiessaan yhteiskunnan muutosta, tai onko vaatimusten takana ylipäänsä konkreettisia, eriteltyjä pohdintoja siitä, minkä yhteiskunnassa tulisi muuttua, jotta

vaikkapa syntyvyys lähtisi kasvuun. Kansanedustajien ajatus laajemmasta muutoksesta on kuitenkin ymmärrettävä. Nopean poliittisen päätöksenteon keinoin on ehkä mahdollista saada aikaan jonkinlaista muutosta, mutta tuskin eduskunnassakaan uskotaan siihen, että pienet etuuskorotukset rohkaisevat nuoria aikuisia päätöksiin, joiden merkitys koko loppuelämälle on ilmeinen. Realistinen muutoksen tavoittelu tai nykyisen syntyvyyskehityksen hyväksyminen ja ratkaisut sen tuottaman tilanteen kanssa elämiseen edellyttävät laajaa ymmärrystä syistä, joiden vuoksi nuorilla aikuisilla ei ole mahdollisuuksia, halua tai uskallusta perheellistyä nykyistä aikaisemmin tai lainkaan. Tämän selvittäminen vaatii monipuolista, poikkitieteellistä tutkimusta ja sen huomioimista myös aihetta koskevien poliittisten ratkaisujen taustatyössä.

Palaan vielä lopuksi sosiaalityöhön ja sen alttiuteen yhteiskunnalliselle vaihtelulle, joista aloitin tutkimukseni johdannossa. Sosiaalityö on Suomessa erottamattomasti kytköksissä hyvinvointivaltioon (Kokkonen 2019, 66). Sosiaalialan työ tuntuukin usein muiden merkitystensä ohella vahvasti kulloisenkin sosiaali- ja talouspoliittisen suuntauksen viemiseltä käytäntöön, vaikka työn tekemisen orientaatiot ja työskentelyn tavat rakentuvat varmasti varsin paljon myös tehtävä- ja työntekijäkohtaisesti. Harisalo ym. (2007) esittävät, että julkishallinnossa toimivien tulisi tuntea julkisen toiminnan logiikka ja mahdollisuudet. Toimijoiden tulisi heidän mukaansa omata myös tietoa laajasta kokonaisuudesta, jonka osina työskentelevät, sekä kyetä vertailemaan eri julkisen vallan toimijoiden välisiä suhteita ja niiden yhteisvaikutuksia. (emt., 170–171). Hallinnon toimintalogiikan ja rakenteiden tuntemisen sekä poliittisen päätöksenteon taustojen ja prosessien ymmärtämisen voi ajatella tuottavan sosiaalityöntekijälle keskeistä ymmärrystä siitä yhteiskunnallisesta kontekstista, jossa hän työskentelee. Sosiaalityöntekijöillä lienee usein runsaasti ymmärrystä siitä, millaisissa rakenteellisissa ja yksilöllisissä elämäntilanteissa heidän asiakkaansa elävät. Yhdistämällä tämän ymmärryksen julkisen hallinnon prosessien tuntemukseen ja kykyyn tarkastella poliittisen päätöksenteon taustalla vaikuttavia logiikoita, on sosiaalityöntekijän mahdollista tarkastella kriittisesti myös ammattinsa yhteiskunnallista asemaa ja käytäntöjä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna (2014) Nuorisotakuusta käyty poliittinen keskustelu kansanedustajien kirjallisten kysymysten valossa. Teoksessa (toim.) Gretchel, Anu, Paakkunainen, Kari, Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 74–77.
- Aho, Simo & Hynninen, Sanna-Mari & Karhunen, Hannu & Vanttaja, Markku (2012) Opiskelijoiden työssäkäynti ja sen vaikutukset. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö,
- Arnett, Jeffrey (2015) *Emerging adulthood. The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Asplund, Rita & Vanhala, Pekka (2014) Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään – 2000-luvun alussa peruskoulunsa päättäneiden kokemuksia. ETLA, muistio n:o 23. https://www.etla.fi/to/youth_unemployment/brief2/1_lyhentamaton.pdf Viitattu 27.5.2017
- Beck, Ulrich & Beck-Gersham, Elisabeth (2002) *Individualization. Institutionalized Individualism and Its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Benner Kalea & Curl, Angela, L. (2018) Exhausted, Stressed, and Disengaged: Does Employment Create Burnout for Social Work Students? *Journal of Social Work Education*. 54(2), 300–309.
- Berger, Peter, L. & Luckmann, Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Suom. Vesa Raiskila. Englanninkielinen alkuteos 1966. Helsinki: Gaudeamus.
- Berngruber, Ann (2017) Leaving the parental home as a transition marker of adulthood. Teoksessa (toim.) Furlong, Andy. *Handbook of Youth and Young Adulthood*. Abingdon: Routledge.
- Biggart, Andy & Walther, Andreas (2006) Coping with Yo-Yo-Transitions. Young Adult's Struggle for Support, between Family and State in Comparative Perspective. Teoksessa (toim.) Leccardi Carmen & Ruspini Eliabetta. *A New Youth? Young People, Generations and Family Life*. Lontoo: Ashgate.
- Blatterer, Harry (2007) Contemporary Adulthood Reconceptualizing an Uncontested Category. *Current Sociology*, 55, 771–792.
- Blatterer, Harry (2007b) *Coming of age in times of uncertainty*. Oxford: Berghahn Books.
- Chauvel, Louis (2002) *Le destin de generations – Structures sociales et cohorte en France au XX Siecle*. Paris: Presses universitaires de France.
- Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. Abington-on-Thames: Routledge.
- Côté, James, E. (2014) *Youth Studies. Fundamental Issues and Debates*. London: Macmillan.
- Cuzzocrea, Valentina (2009) Careers in the Shaping. Experiencing Graduate Career Propaganda in Italy and England. Teoksessa Koistinen, Pertti, Mósesdóttir Lilja & Serrano Pascual, Amparo (toim.) *Emerging Systems of Work and Welfare*. Bryssel: P.I.E. Peter Lang, 41–61.
- Eduskunta (2020) Yleistietoa täysistunnoista. <https://www.eduskunta.fi/FI/taysistunto/Sivut/Tietoa-taysistunnoista.aspx> Viitattu 23.10.2020

- Esping-Andersen, Gøsta (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Oxford: Polity Press.
- Eurostat (2020) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/DEMO_FIND
Viitattu 25.10.2020
- Frejka, Tomas & Sobotka (2008) Overview Chapter 1: Fertility in Europe: Diverse, delayed and below replacement. *Demographic Research* 19(3) 15–45.
- Furlong, Andy (2012) *Youth studies: An introduction*. Abingdon: Taylor & Francis Group.
- Gergen, Kenneth, J. (1985) The Social Constructionism in Modern Psychology. *American Psychologist*, 40(3), 266–275.
- Harisalo, Risto & Aarrevaara, Timo & Stenvall, Jari & Virtanen, Petri (2007) *Julkinen toiminta, julkinen politiikka*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Harrikari, Timo & Hoikkala, Susanna (2008) Nuorten hyvinvointipolitiikka – pahoinvointiin puuttumista ja riskien hallinnointia? Teoksessa Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sanna (toim.) *Polarisoitua nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja 2008*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 84, 150–160.
- Heinz, Walter R. (2009) Youth transitions in an age of uncertainty. Teoksessa Furlong, Andy (toim.) *Handbook of Youth and Young Adulthood. New perspectives and agendas*. Abingdon: Routledge.
- Herzer, Dierk & Strulik, Holger & Vollmer Sebastian (2012) The long-run determinants of fertility: one century of demographic change 1900–1999. *Journal of Economic Growth*. 17(4), 357–385.
- Holdsworth, Claire & Morgan David (2005) *Transitions in Context : Leaving Home, Independence and Adulthood*. Maidenhead: England.
- Hunt, Stephen (2006) *The life course. A sociological introduction*. London: Palgrave Macmillan.
- Häkkinen, Antti ja Salasuo, Mikko (2017). Aika näyttää: nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) *Katse tulevaisuudessa: Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja, 111. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf Viitattu 14.9.2020.
- Ilmakunnas, Ilari (2019) Nuorten aikuisten taloudelliset vaikeudet elämänkulku- ja pitkittäisnäkökulmasta tarkasteltuna. *Yhteiskuntapolitiikka*. 84 (5–6), 647–651.
- Isoniemi, Henna (2018) Siirtymä aikuisuuteen eurooppalaisessa kontekstissa. *Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*. 26(2), 164–171.
- Jokinen, Arja (2016) Asiakkaan ja työntekijän välinen suhde. Teoksessa (toim.) Törrönen, Maritta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä Minna. *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, 136–145.
- Jokinen, Arja (2016b) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 249–265.

- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 25–50.
- Jokinen, Kimmo (2014) Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Teoksessa (toim.) Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena. Nuoruuden sukupolvet: monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. 250–271.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku (2006) Koulupudokkaiden työurat. Yhteiskuntapolitiikka 71(1), 14–22.
- Karjalainen, Laura (2017) Nuoruuden siirtymät eduskunnan kyselytuntien nuorisotakuukeskusteluissa. Tarkastelussa tuki- ja kontrollipuhe. Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100973/GRADU-1493100300.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 25.10.2020.
- Kaukonen, Ritva (2009) Valtaosa uusista ylioppilaista viettää väli vuoden opinnoista. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 1/2009 http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2009_01.html. Viitattu 12.4.2017.
- Kivinen, Osmo (1988) Koulutuksen järjestelmäkehitys. Peruskoulutus ja valtiollinen doktriini Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Turun yliopiston julkaisusarja. Sarja C67. Turku.
- Kivinen, Osmo & Nurmi, Jouni (2011) Avauksia: Opiskelun nopeus ja työmarkkinarelevanssi – korkeakoulupolitiikan dilemma? Yhteiskuntapolitiikka. 76 (5), 687–691.
- Kokkonen, Tuomo (2019) Poliittika sosiaalityön yhteiskunnallisen paikan määrittäjänä. Teoksessa (toim.) Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Niskala, Asta & Peronius, Nina. Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Komonen, Katja (2012) Paha pudokas? Koulutuksellisen syrjäytymisen tarkastelu yhteiskunnallisessa keskustelussa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 14 (2), 30–39.
- Kuusela, Pekka. (2003) Sosiaalisen konstruktionismin liike sosiaalitieteissä. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 21. Sosiaalipsykologian ja psykologian laitos, Kuopion yliopisto. 17–44.
- Kuusisto, Meeri (2016) "Nuorten syrjäytyminen puhuttaa ja niin pitääkin": diskurssianalyttinen tutkimus nuoria koskevasta syrjäytymiskeskustelusta Helsingin Sanomien artikkeleista. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/50309> Viitattu 13.9.2020.
- Kylkilähti, Eliisa (2014) Työ ja työttömyys nuorten kertomana. ”Kaikki onnelliset ihmiset olivat töissä”. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.) Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 152, 202–225.
- Laihiala, Tuomo & Kahma, Nina & Eskelinen, Niko & Ohisalo, Maria & Saari, Juho (2017) Onko hyvinvointivaltiolla tulevaisuutta? Nuorten mielipiteet ja hyvinvointivaltion muutos. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016, 105–121.

- Laki nuorista rikoksentekeijöistä (262/1940) Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262> Viitattu 21.10.2020.
- Laukkanen, Tiia & Peltola, Marja & Suurpää, Leena (2016) Epilogi: Nuorten paikat(tomuus) politiikassa. Teoksessa (toim.) Pekkarinen, Elina Aapola-Kari, Sinikka. Nuoruus hallitusohjelmassa. Nuorisotutkimusseura, 24. 103–107.
- 007) At the Frontier of Graduate Surveys. Assessing participation and employability of graduates with master's degree in nine European countries. *Higher Education*, 53, 623–644.
- MacDonald, Robert (1998) Youth, Transitions and Social Exclusion: Some Issues for Youth Research in the UK. *Journal of Youth Studies* 1(2), 163–176.
- Mary, Aurelie (2012) The Illusion of the Prolongation of Youth. Transition to Adulthood among Finnish and French Female University Students. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press.
- Miettinen, Anneli (2015) Miksi syntyvyys laskee. Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. Perhebarometri 2015. Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E49. Helsinki: Väestöliitto.
- Miettinen, Anneli (2007) Pätkätyön tulevaisuus? Asiantuntijanäkemyksiä määräämisen työn kehittämistarpeista ja tulevasta kehityksestä Suomessa. Helsinki, Väestöliiton Väestötutkimuslaitos.
- Mäkinen, Sanna (2015) Näkökulmia toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Teoksessa Päivi Annika Kauppila & Jussi Silvonen & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.): Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku. Publications of the University of Eastern Finland. Reports and Studies in Education, Humanities, and Theology, 103–127.
- Määttä, Mirja (2014) Yksitellen ja omaa polkua – nuorten tulevaisuus koulutuksessa ja työssä tai niiden reunamilla. Teoksessa Anu Gretchel, Kari Paakkunainen, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 150, 204–206.
- Mönkkönen, Kaarina (2002) Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Akateeminen väitöskirja. https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-781-933-1/urn_isbn_951-781-933-1.pdf Viitattu 23.10.2020.
- Nuorisolaki (1285/2016) Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285> Viitattu 22.10.2020.
- Nurmi, Jan-Erik (1996) Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula & Korhonen, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissään. Helsinki: WSOY, 256–274.
- Ollila, Anne (2008) Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Paajanen, Pirjo & Miettinen, Anneli (2005) Yes, No, Maybe: Fertility Intentions and Reasons Behind Them Among Childless Finnish Men and Women. *Yearbook of Population Research in Finland*. 41, 165–184.
- Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997) *Politiikan perusteet*. Helsinki: Werner Söderström Oy.

Pekonen, Kyösti (2011) Puhe eduskunnassa. Tampere, Vastapaino.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen Anne (2020) Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere, Vastapaino.

Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016) Nuorten työasenteet puntarissa – eroaako Y-sukupolvi edeltäjistään? Yhteiskuntapolitiikka. 81(1), 31–42.

Raijas, Anu (2015) Mistä nuorten taloudellinen hyvinvointi muodostuu? Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Arjen hyvinvoinnin jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto, 135–150.

Ranta, Mette (2013) Finnish young adults' financial well-being in times of uncertainty. Teoksessa Helena Helve & Karen Evans (toim.) Youth and work transitions in changing social landscapes. Lontoo, Tuffnell Press. 58-67.

Ristikari Tiina & Törmäkangas Liisa & Lappi Aino & Haapakorva Pasi & Kiilakoski Tomi & Merikukka Marko & Hautakoski Ari & Pekkarinen Elina & Gissler Mika (2016) Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Rotkirch, Anna, Tammisalo, Kristiina, Miettinen, Anneli ja Berg, Venla (2017) Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. Perhebarometri 2017. Väestöliitto. Katsauksia E51.

Saarinen, Arttu & Salmenniemi, Suvi & Keränen, Harri (2014) Hyvinvointivaltiosta hyvinvoivaan valtioon Hyvinvointi ja kansalaisuus suomalaisessa poliittisessä diskurssissa. Yhteiskuntapolitiikka. 79(6) 605–618.

Saloniemi, Antti & Salonen, Janne & Lipiäinen, Liudmila & Nummi, Tapio & Virtanen, Pekka (2013) Opinnot ja työt Kehityspolkuanalyysi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten työurista. Yhteiskuntapolitiikka 78(4), 402–415.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouko (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Stone, Juliet & Berrington, Ann & Falkingham, Jane (2014) Gender, Turning Points, and Boomerangs: Returning home in young adulthood in Great Britain. Demography. 51 (1), 257–276.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2015) Perheet. Vuosikatsaus 2014. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/perh/2014/02/perh_2014_02_2015-11-27_tie_001_fi.html Viitattu 26.10.2020.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018a) Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2000–2018. Liitetaulukko 1. https://www.stat.fi/til/khak/2018/khak_2018_2019-12-12_tau_001_fi.html Viitattu 14.9.2020.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018b) Väestön koulutusrakenne 2017. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/vkour/2017/vkour_2017_2018-11-02_fi.pdf Viitattu 14.9.2020.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018c) Syntyneet Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/synt/2018/synt_2018_2019-04-26_tie_001_fi.html 25.10.2020

- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2019b) Väestön koulutusrakenne 2018. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/vkour/2018/vkour_2018_2019-11-05_fi.pdf Viitattu 14.9.2020.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2019 c) Väestön ennakkotilasto. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/vamuu/2019/12/vamuu_2019_12_2020-01-23_tie_001_fi.html Viitattu: 14.9.2020.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020) Tulonjakotilasto. Väestöryhmittäiset tuloerot ja pienituloisuus 2018. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/tjt/2018/06/tjt_2018_06_2020-03-12_tie_001_fi.html Viitattu 26.10.2020.
- Suoninen, Eero (2016) Näkökulmia todellisuuden sosiaaliseen rakentumiseen. Teoksessa Jokinen Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 231–247.
- Suurpää, Leena (toim.) (2009) Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 27. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>. Viitattu 29.5.2017.
- Timonen, Sari (2011) Nuorten asunnottomuuden ehkäisy. Teoksessa (toim.) Kupari, Tiina. Oma kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010. Helsinki: Ympäristöministeriö. Verkkojulkaisu. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37052/SY1_2011_Omaa_kotia_etsimassa.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 26.10.2020.
- Vanhanen-Nuutinen & Saari, Liisa & Kotila, Hannu & Mäki, Kimmo (2018) Opintojen aikainen työssäkäynti – ongelma vai mahdollisuus ammattikorkeakouluopinnoissa? Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:10. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160726/okm10.pdf> Viitattu 22.10.2020.
- Väisänen, Kia (2016) Tehostetusta nuoruudesta kohti arvokasta ja inhimillistä nuoruutta: Nuoriin kohdistuva itsevastuullistamisen politiikka uusliberalistisessa eetoksessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/169748> Viitattu 13.9.2020.
- Walther, Andreas (2005) Risks and Responsibilities? The Individualisation of Youth Transitions and the Ambivalence between Participation and Activation in Europe. *Social Work & Society* 3(1), 116–127.
- Walther, Andreas (2006) Regimes of youth transitions. Choice, flexibility and security in young people's experiences across different European contexts. *Nordic Journal of Youth Research* 14(2), 119–139.
- Walther Andreas & Plug, Wim (2006) Transitions from School to Work in Europe: Destandardization and Policy Trends. *New Directions for Child and Adolescent Development* 29(3), 77–90.
- Wyn, Joanna & Woodman, Dan (2006) Generation, Youth and Social Change in Australia. *Journal of Youth Studies*. 9 (5) 495–514

Young, Cecily & Roberts, Rachel & Ward, Lynn (2020) Enhancing resilience in the transition to parenthood: a thematic analysis of parent's perspectives. Journal of reproductive and infant psychology. 1–13. Julkaisuaikankohdasta ei ilmoitettu. Julkaistu verkossa 19.2.2020.

Aineistona käytetyt täysistuntopöytäkirjat

Eduskunta (2019) Täysistunto. 1.10.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_40+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 27.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_39+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 26.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_38+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto 25.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_37+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 24.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_36+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 19.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_34+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 13.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_31+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 12.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_30+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 11.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_29+2019.pdf

Eduskunta (2019) Täysistunto. 5.9.2019. Eduskunnan verkkosivut.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_27+2019.pdf

LIITE 1.

Tutkielman aineistona käytettyjen eduskunnan täysistuntokeskustelut aiheittain:

5.9.2019 Suullinen kysymys yrittäjyyden edellytyksistä

5.9.2019 Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2018

5.9.2019 Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 2018

5.9.2019 Lakialoite lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

11.9.2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustalain muuttamisesta

11.9.2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi

11.9.2019 Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

12.9.2019 Suullinen kysymys terapiatakuusta mielenterveyspalveluissa

12.9.2019 Ilmastovuosikertomus 2019

13.9.2019 Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus 2018

19.9.2019 Suullinen kysymys polttoaineveron korotuksesta

19.9.2019 Suullinen kysymys hallituksen talouspolitiikasta

19.9.2019 Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa

24.9.2019 Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa
Kansalaisaloite

25.9.2019 Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus
Kansalaisaloite

26.9.2019 Suullinen kysymys hallituksen päätösten vaikutuksista keskituloisiin

26.9.2019 Suullinen kysymys syrjäytymisestä sisäisen turvallisuuden kannalta

27.9.2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi

1.10.2019 Välikysymys hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikasta